

**CIHM
Microfiche
Series
(Monographs)**

**ICMH
Collection de
microfiches
(monographies)**

Canadian Institute for Historical Microreproductions/Institut canadien de microreproductions historiques

© 2000

Technical and Bibliographic Notes / Notes techniques et bibliographiques

The Institute has attempted to obtain the best original copy available for filming. Features of this copy which may be bibliographically unique, which may alter any of the images in the reproduction, or which may significantly change the usual method of filming are checked below.

- Coloured covers / Couverture de couleur
- Covers damaged / Couverture endommagée
- Covers restored and/or laminated / Couverture restaurée et/ou pelliculée
- Cover title missing / Le titre de couverture manque
- Coloured maps / Cartes géographiques en couleur
- Coloured ink (i.e. other than blue or black) / Encre de couleur (i.e. autre que bleue ou noire)
- Coloured plates and/or illustrations / Planches et/ou illustrations en couleur
- Bound with other material / Relié avec d'autres documents
- Only edition available / Seule édition disponible
- Tight binding may cause shadows or distortion along interior margin / La reliure serrée peut causer de l'ombre ou de la distorsion le long de la marge intérieure.
- Blank leaves added during restorations may appear within the text. Whenever possible, these have been omitted from filming / Il se peut que certaines pages blanches ajoutées lors d'une restauration apparaissent dans le texte, mais, lorsque cela était possible, ces pages n'ont pas été filmées.
- Additional comments / Commentaires supplémentaires: In Ukrainian.

L'Institut a microfilmé le meilleur exemplaire qu'il a été possible de se procurer. Les détails de cet exemplaire qui sont peut-être uniques du point de vue bibliographique, qui peuvent modifier une image reproduite, ou qui peuvent exiger une modification dans la méthode normale de filmage sont indiqués ci-dessous.

- Coloured pages / Pages de couleur
- Pages damaged / Pages endommagées
- Pages restored and/or laminated / Pages restaurées et/ou pelliculées
- Pages discoloured, stained or foxed / Pages décolorées, tachetées ou piquées
- Pages detached / Pages détachées
- Showthrough / Transparence
- Quality of print varies / Qualité inégale de l'impression
- Includes supplementary material / Comprend du matériel supplémentaire
- Pages wholly or partially obscured by errata slips, tissues, etc., have been refiled to ensure the best possible image / Les pages totalement ou partiellement obscurcies par un feuillet d'errata, une pelure, etc., ont été filmées à nouveau de façon à obtenir la meilleure image possible.
- Opposing pages with varying colouration or discolorations are filmed twice to ensure the best possible image / Les pages s'opposant ayant des colorations variables ou des décolorations sont filmées deux fois afin d'obtenir la meilleure image possible.

This item is filmed at the reduction ratio checked below /
Ce document est filmé au taux de réduction indiqué ci-dessous.

	10x		14x		18x		22x		26x		30x	
	12x		16x		20x		24x		28x		32x	

The copy filmed here has been reproduced thanks to the generosity of:

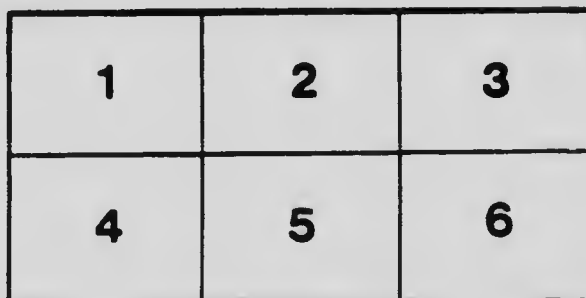
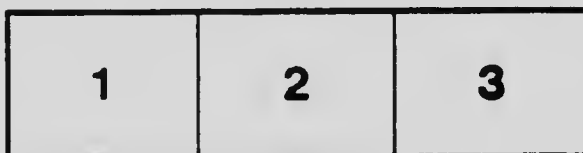
Ukrainian National Federation Library
Toronto

The images appearing here are the best quality possible considering the condition and legibility of the original copy and in keeping with the filming contract specifications.

Original copies in printed paper covers are filmed beginning with the front cover and ending on the last page with a printed or illustrated impression, or the back cover when appropriate. All other original copies are filmed beginning on the first page with a printed or illustrated impression, and ending on the last page with a printed or illustrated impression.

The last recorded frame on each microfiche shall contain the symbol \rightarrow (meaning "CONTINUED"), or the symbol ∇ (meaning "END"), whichever applies.

Maps, plates, charts, etc., may be filmed at different reduction ratios. Those too large to be entirely included in one exposure are filmed beginning in the upper left hand corner, left to right and top to bottom, as many frames as required. The following diagrams illustrate the method:

L'exemplaire filmé fut reproduit grâce à la générosité de:

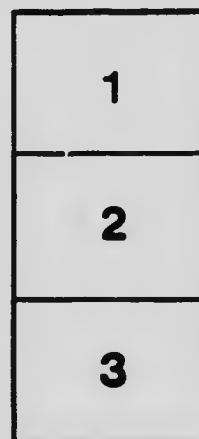
Ukrainian National Federation library
Toronto

Les images suivantes ont été reproduites avec le plus grand soin, compte tenu de la condition et de la netteté de l'exemplaire filmé, et en conformité avec les conditions du contrat de filmage.

Les exemplaires originaux dont la couverture en papier est imprimée sont filmés en commençant par le premier plat et en terminant soit par la dernière page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration, soit par le second plat, selon le cas. Tous les autres exemplaires originaux sont filmés en commençant par la première page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration et en terminant par la dernière page qui comporte une telle empreinte.

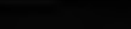
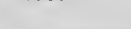
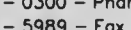
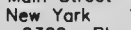
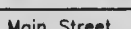
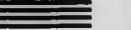
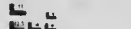
Un des symboles suivants apparaîtra sur la dernière image de chaque microfiche, selon le cas: le symbole \rightarrow signifie "A SUIVRE", le symbole ∇ signifie "FIN".

Les cartes, planches, tableaux, etc., peuvent être filmés à des taux de réduction différents. Lorsque le document est trop grand pour être reproduit en un seul cliché, il est filmé à partir de l'angle supérieur gauche, de gauche à droite, et de haut en bas, en prenant le nombre d'images nécessaire. Les diagrammes suivants illustrent la méthode.

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART

(ANSI and ISO TEST CHART No. 2)

APPLIED IMAGE Inc

1653 East Main Street
Rochester, New York 14609 USA
(716) 482 - 0300 - Phone
(716) 288 - 5989 - Fax

ЗАМРАЧЕНИЙ СВІТ

драматичний образ із життя нашого народу
на чотири дії

написав

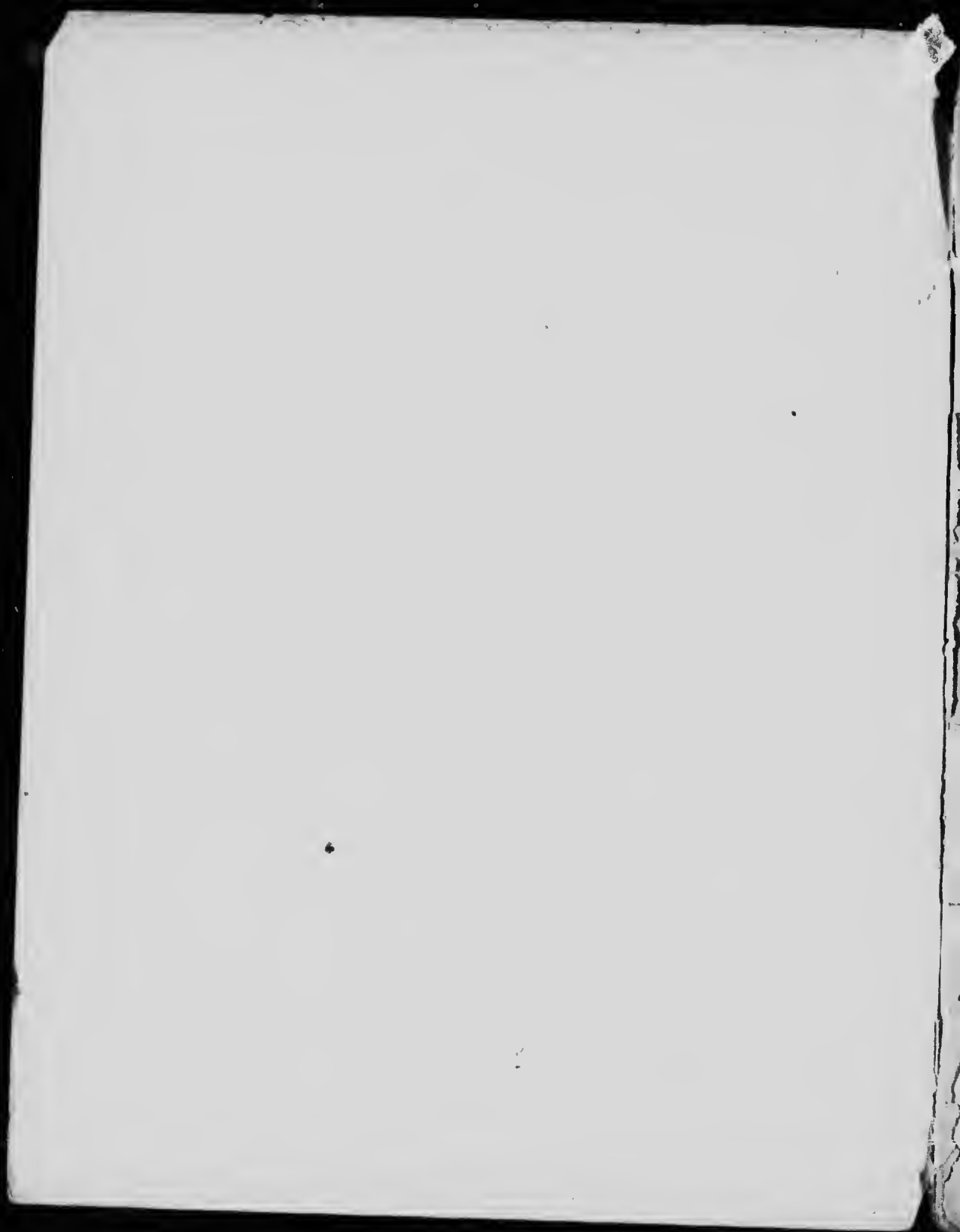
МИКОЛА КУРЦЕБА.

Ціна

35 цт.

КНИГАРНЯ ПАСІЧНЯКА
850 MAIN STR.
WINNIPEG. MANITOBA.
PRINTED IN CANADA.

ГЛАВНІ ОСОБИ:

Микола — молодий читальник.

Панько Церкач — війт.

Левко Дучак — присяжний.

Настя — війтова жінка.

Олена — вдова.

Марійка — її донька.

Степан — війтів син.

Семен

Гнат

Дмитро

} парубки.

Зофійка — дівчина.

Жінга.

Жаждар.

Шльомко — арендар.

Парубки, дівчата, чоловіки, жінки.

Річ дієть ся в наших часах, в однім із подільських сіл.

ДІЯ I.

Широкий майдан, обсаджений вербами. На лівім боці хрест, обведений тинном. Подаль хати видно село, в яке веде широка вулиця.

Сцена I.

(Степан і Семен).

Степан: Ану, забожи ся, що се правда?

Семен: Забожити ся, не забожу, але люди, тай я кажу, що виділи їх разом в місті, як йшли до кривого Йоська запивати могорич.

Степан: І з Марійкою був Микола?

Семен: Казали люди що був.

Степан (задумуючись): Ну а відки ти

знаєш, що Микола женить ся з Марійкою?

Семен: Та як відки? Від людей! Ціле село про се говорить. По Петрі тай весіля.

Степан: А я про се нічогісінькс не чув.

Семен: Такий з тебе парубок! Дізчину відбирають, а йому байдуже.

Степан: Не бій ся братіку! Не відберуть її, як кому здаєть ся. Хиба-б я не вийтів син, щоб не мав на своїм поставити. Усе село горі ногами переверну, а на моім мусить бути!

Семен: Пуста твоя бесіда! Заким ти перевернеш, він вже давно перевернув. Хибаж не видиш, що в селі дієть ся? А читальня відки взяла ся, як не від нього, а на твого батька хто у місті набрехав як не він? А хто завів такі порядки, що ніяка дівчина на музики не покажет ся? А ти думаєш, що то не від нього вийшло, що парубки присягали на горівку?! Він... він все зробив! Він ще й хвалить ся, що кожний мусить на горівку присягнути! Ще каже: звалить раду тай вїта.

Степан (гнівню). Що? що? Звалить раду тай війта?! Та я йогс скорше з сього світа звалю!

Семен: А ти дурний не люгуй! З твоєї злости йому нічого не буде. А як хочеш йому за все добре віддячитись, то злови його, де на вузкій стежці тай покажи йому, хто має в селі порядок вести! А ось дивися! Великдень нині! Та що з сього! Як відьма, причарував дівки до читальні тай всьо там чисне коло нього.

Степан: А щоб я з сього місця не поступив ся, як я йому се подарую!

Семен: Та що ти братіку знаеш? Він ще більше накиннв! Він тебе осмішив перед селом. Він тебе назвав забіякою, волюцюгою, п'яком, очайдухом, тим то так і дівчата від тебе відцурались. Я з ним маю також свої рахунки!

Степан (грізно): Що? Він сьмів таке на мене говорити? Ти брешеш!

Семен: Най мене бог посе, як я хоч словечко збрехав. Поспитай людий, вони

тобі все розкажуть.

Степан (важко зітхає): Семене! Я не видержу! Я вбю його, я підпалю йому хату. Я занাপащу себе і його. Я соромом на ціле село через нього покрию ся. Ходи!

Семен: Куди?

Степан: Ходи в село! Я ще нині, на Великдень такого нароблю, що весь світ задивуєть ся. Ходи в село! (Хоче йти).

Семен [здержує його]: І що з сього? Чи ти гадаєш, що тим ти собі допоможеш? Степане! Люблю я тебе як брата і як брати ми оба від давна компануємо. Я тобі дам одну раду і в ділі самий тобі душею поможу. Лиш забожи ся, що о сім ніхто не буде знати, лиш я і ти.

Степан: Що? Ти стратив віру до мене?

Семен: Ні! Але таки забожи ся! Діло важне! На хрест присягни!

Степан: Богом клянусь!

Семен: Зачекай! Зараз тобі скажу, тільки загляну, щоб часом нас хто не підслухував, бо тоді ми пропащі. [Оглядаєть ся

на всі сторони |.

Степан: Ну, що? Говори до дїтька, бо я вже нетерпеливлюсь!

Семен: Слухай: Ми тої гниди так легко з села не позбудемо ся! А знаєш дуже добре, як він нам на заваді. Ось тобі відбив Марійку, мені чимало накоїв лиха тай не одному він в селі наляв за шкіру горячого сала. Можеби ми з ним нині порахували ся, а нагода дуже добра!

Степан: Як? що? Говори?

Семен: Ось як: Микола нині під вечір вибираєть ся в Горбінну на якесь там віче, чи збори. Пізно в ночі буде вертати домів. Можеби ми засїли на нього під скалою коло хреста тай всипали гороху, щоб помятав хоч з рік!

Степан [надумуєть ся]: А як хто довідаєть ся?

Семен: Та чорт тобі довідаєть ся! Вже і налякав ся.

Степан: Не такий я страшків син, як тобі здаєть ся, але все небезпечно.

Семен: Та якого чорта боїш ся?! Тиж війтів син; нікому і на думку не прийде.

Степан: Ну а ти?

Семен: Я? Та-ж знаєш, голий розбою не боїть ся. Мені все одно!

Степан: А мені чогось лячно?

Семен: Та що тобі е? Чого так боїш ся. Житя прецінь ми йому не хочемо відбрати. От порахуємо трохи кости, най під весну вилежить ся. Може опісля і відбере його охота киринити в селі.

Степан: Ні, брате Семене, я не хочу. я боюсь.

Семен: Як так, то ти справді тхір!

Степан [довго надумуєть ся]. Спасибі за пораду! Піду з тобою, все мені одно! І так назвав він мене очайдухом і забіякою. Мені тепер байдуже!

Семен: Тепер уважай! Щоби підозріне на нас не упало, то ми у вечері розійдемось і ніби підемо спати, а десь так перед півночю я буду тебе ждати коло хреста. Розумієш?!

Степан: Добре! [оглядаєть ся]. Господи! Марійка йде! Звідки вона тут взяла ся?

Семен: За ним шукає.

Степан: Іди-но Семене геть, бо я хочу з нею децю поговорити.

Семен [відходить].

Степан: Попробую просьбою щастя! Як відцураєть ся мене, то пімшу ся страшно з ньому, бо він найтяжший ворог мого щастя.

Сцена II.

(Степан і Марійка).

Марійка (входить). Христос воскрес! А щож се нема дівчат? О, я чула хтось гуде тай виходжу, думала: певна дівчата радять ся, якої гагілки зачати. Щож ти, Степане, так засумував ся? Таж празник нині, Великдень!

Степан: Мені однаково.

Марійка: Отсе сказав! А мені ні! Серце, ціла душа радуєть ся тою божою кра-

сою! Здаєть ся мені, що я не на землі, а в небі живу. Так мені якось любо, так мило! Шкода, що ще не прийшли подруги, сестрички.

Степан: В читальни киснуть...

Марійка: О, де там в читальни. Микола казав, що на Великдень буде нам під церквою книжки читати. Шкода Степане, що ти не заходиш до нашої читальні. Ох, скільки там книжок усяких, а скільки там усього гарного понаписувано, то ти-б і віри не дав. Яка я рада, що послухала Миколи тай вписала ся до читальні. Здаєть ся мені тепер, що я вже дуже, дуже мудра стала. Ох, Боже, Боже, як я жалую, що я з малу не могла навчитись читати. А тепер так трудно... тяжко, але я перемагаю.

Степан: Глядиж, щоб ти на попадянку не вивчилась!

Марійка: Йй! Що ти таке говориш? Ніхто про се і не думає.

Степан: Та як не думає, як Микола хоче з тебе паню зробити!

Марійка: Ха, ха, ха! От се тобі видумав: паню. На неї я не вродилась, тай нею не буду. От навчу ся читати, а віддам ся то не буду скучати при книжці. А то тепер так погано. Посходять ся парубки та дівки тай тільки о пустім говорять.

Степан: Гм... Та я се знаю, що твому Микольцеву забаглось село переіначити. Але ти йому скажи, най дуже не верховодить, щоб хто йому носа не втер!

Марійка: Що, що ти кажеш?

Степан: Те, що чуеш!

Марійка: Та яж те знаю, що ви всі на нього ворогуєте тай радіб його в ложці води втопити. А він такий добрий. Як він щиро працює в читальни. Як чорний віл цілісїнький день наробить ся, а прийде до читальні, то хвильки не спічне. Все щось говорить, читає, навчає...

Степан: Гляди, щоби він тебе так не навчив як Олену Кищику з Горбінної, що і досї його проклинає.

Марійка: Що? що?

Степан: А що? Те саме! Людий запитай!

Марійка: Ти брешеш! ти ворогуеш на нього тай тому й чорниш його. Знаю який ти, наговорив він мені про тебе чимало!

Степан: Так? Він мене перед тобою обмовив? Аж тепер знаю всю правду. [Грізно]. І ти... і ти що...

Марійка: Що тобі? Чого ти хочеш від мене?

Степан: І ти маєш за такого Юду віддати ся?

Марійка: Мовчи! Він не Юда — він мені ангелом. Я його з небом рівнаю...

Степан (люто): А я з болотом його рівнаю! Чуєш, з болотом! Він честь мою рав, він осмішив мене перед людьми. Він тебе мені вкрав, силоміць видер.

Марійка (здвигає раменами): Божевільний! Мене тобі вкрав?! Хиба-ж я в тебе, що?

Степан [мило]: Марійко! Хиба-ж ти вже забула? Таж я любив тебе, як рідну

сестру, та я за тобою бувби у вогонь ско-
чив. На що ти мене покинула?

Марійка: Степане! Що тобі!? Що ти
верзеш? Я тебе зовсім не розумію.

Степан: Я любив тебе і люблю!

Марійка: Е! За багато ми розговори-
лись! Бувай здоров! Я йду! (Хоче йти).

Степан (Задержує її): Марійко! Як
ти... то я його і себе занашу у віки!

Марійка (крізь плач): Боже! Ти таке
страшне говориш, що я не можу слухати
сього, не можу, не можу, не можу...

Степан: Марійко! Моя ти сестро люба!
Скажи одно, одніське слово, най знаю ку-
ди маю йти, чи до життя чи в пропасть.

Марійка: Я із серця тобі поправи ба-
жаю. Я рада!

Степан: Ну скажи, чи ти мене любиш?

Марійка: Не говори мені того, я сього
слухати не можу...

Степан [хвилю задумавшись]: Не мо-
жеш?...

(скоро виходить).

Сцена 3.

(Марійка сама).

Марійка: Боже! Що се він мені наговорив? А який страшний, який він був страшний! Може він в своїм серцю що лихе придумав?... І чого він хотів у мене?... Чого він так про нього випитував ся?... Може?... Ах, яка страшна думка через голову майнула аж страшно, аж жахом серце обгорнуло. [Чути дівочий сміх]. І чудна я справді! Та що се мені у голову набилось? Ось і дівчата йдуть. Посмію ся, пожартую, заспіваю, то може розсіють ся ті страшні думки з голови... А не знати, чи він прийде? [Заглядає]. Не йде! Може опісля з парубками.

Сцена 4.

(Марійка і дівчата).

Дівчата [входять колесом, тримаючись за руки на сцену, втягають в колесо

Марійку і заводять гагілок]:

Уже весна воскресла, воскресла.
Що вона нам принесла, принесла?
А ялова дощечка, дощечка,
По ній ходить Насточка, Насточка
Ой ходила, леліла, леліла,
Поки любка не вздріла, не вздріла.
А як любка уздріла, уздріла
То з лавоньки злетіла, злетіла.

Сцена 5.

(Ті-ж і парубки)

Парубки [входять співаючи, розбивають дівоче колесо. Дівчата гуртують ся в купі]:

А ми Настю зловили, зловили
Й бучком, бучком оббили, оббили!

Зофіяка: А то погань, не парубки. Що ми лиш зачали бавитись гагілки, а вони перервали. Ходіть сестрички за мною у другий кінець. Там станемо бавити ся.

Парубок I. Корони вам з голови не попадали. Можете і тут забавити ся.

Парубок II. Тут, тут! А ми раді дивити ся, яких ви то гагілок вмієте!

Марійка: Диви, який ради! А чому ти до читальні не приходиш та не подивиш ся, що там робить ся?

Парубок II. Бо з вашої читальні мені тільки хісна, що з торічного снігу.

Марійка: Хиба з твоеї дурної бесіди?

Парубок II. Що, що ти кажеш?

Марійка: А те саме, що чуеш.

Парубок II. Гляди, дівко, щоб я того язика не вкоротив!

Марійка: Та ти окрім сього більше нічого не знаєш.

Парубок II. [злісно]: Хто, я? Кому ся ти говориш? [підступає до неї].

Парубок I. [відтручує його]: Та годі вам! А то й Великдень без бійки не обійдеть ся.

Парубок II. Най не розпускає рот як ворона!

Дівчина I: Отсе тобі! Усю забаву на квашу помішав.

Парубок II: Ходіть хлопці. Най вони самі бавлять ся. [Виходять].

Сцена 6.

(Ті без парубків).

Зофіяка: Баба з воза — коням лекше. Ідіть на зломану голову.

Дівчина I: Що ти Марійко так зараз і обрушилась? Най він собі говорить! Хиба-ж ти не знаєш, що вони всюди лиш зачіпки шукають?

Марійка: Ні, сестричко! Я не можу! Мене бслить дивитись на тих темних та нерозумних людей, бо я рада, бо я бажаю щоб усі просвітились, щоб усі стали чесними та добрими людьми.

Зофіяка: А щож ти йому зробиш, як він читальні наче чорта цураєть ся?

Дівчина I: Досить сього. А ну, сестрички заспіваймо гагілки. Раз у рік Ве-

ликдень, раз і забавимось. [Стають в
леса й співають]:

Наша мила ягівко, ягівко
Вставай-же нам раненько, раненько
Вмивай-же нам личенько, личенько.

Хотягь ты люди взяти,
Ми тя не хочем дати.

За кого матусенько

За кого зазуленько?

Ой, за ткачика, за ремісника.

2) Не піду матіночко, не піду зазулечко

Бо за ткачиком, рано вставати, цівки

[сукати.

(Колесом виходять).

Сцена 7.

(Жінка і вїйтиха).

Жінка (входить з вїйтихою). Ей, що
то говорити кумонько! Нема то таки, як
давні часи! Бувало танці, музика що не-
ділі. Парубки відрами горівку носили. Де
вам, кумонько, хто чував про читальню.

Без неї люди жили тай всякому в гаразді велось.

Війтиха: Ая, кумоньо! Правда ваша! Від коли ті ніколи тай читальні понаставали, пани понакладали великі податки тай тому тісно тай зле на світі.

Жінка: Але дивіть ся по ви, кумоньо, що того не покасують?!

Війтиха: Покасують, кумо, покасують! До мого чоловіка прийшло письмо, а в нїм стоїть, щоби ту читальню геть розігнати!

Жінка: Бог би через вас, кумоньо, говорив! От, коби борше. Та то вам дівки в хатї втримати не годна. Прийде вечір або недїля, так суєтить собою, так нудить, що годї раду дати. І дивіть, кумо, не знаю, чого то її так кортить до тої читальнї?

Війтиха: Тумани дівкам пускають. Читують щось з книжок, баламутять дівки тай там і чарують. Я бим свого на камуз розбила, якби він мені там хоть кроком поступив.

Жінка: Та що ви говорите! Та д
він там пішов! Хібаж я не знаю вас
Степана? Мудра дитина! Нема що каз

Війтиха: Одно вам, кумонько, ск
так як любій сусіді в штири очі. Зна
забив собі хлопчисько голову Марій
тай ані суди Боже його розговорити. А
на вам в тій читальни то перша. Хоч во
правду сказати, добра дівчина тай і го
подиня з неї була би добра, коли що, з
баламутили її ті пройдисвіти, а найгірш
той Микола.

Жінка: Правду ви, кумо сказали. Як
би того Миколи не було, тоби все було до
бре. Від нього вся біда йде!

Війтиха: Я не знаю до чого то дійде
Десь наші діди тай тати жили без школи
тай без читальні і добре їм вело ся, а ни
ні... Господи святий... І хто то таке пови
думував?

Жінка: Пани, кумо, пани, а все на
хлопську шкіру.

Війтиха: А пек їм тай осина!

Сцена 8.

(Ті і дівчата).

Дівчата: [Колесом виходять співаючи ту саму пісню, що перше, скінчивши стоять мовчки].

Жінка: Чому ви дівчата дальше не співаєте? Така гарна гагілка, аж любо і послухати. Кінчіть.

Дівчина I: Заводім, сестричке. Бавмо ся.

Марійка: Буде з нас. Доволі вже набавились. Ходім домів, може де зустрінемо Миколу. Якись нові книжки, казав, прийшли.

Жінка: А диви, яка цікава! Вона тільки і тому хоче йти, щоби з парубком налюбуватись. І не сором тобі дівко таке говорити? Не слухайте її дівчата, не слухайте! На те і Великдень Бог дав, щоби набавитись до волі.

Марійка: Ви, як хочете, дівчата, а я таки піду.

Дівчата: То ходім і ми. Ходім! [Дівчата виходять].

Війтиха: Ого, погань не дівка!

Жінка: Паскудниця!

Війтиха: Але що так її десь всі схають! Господи, як гралю яку. А як згорділа. Навіть чоловікови в очи не хоче подивитись. Забрала собі в голову, що на мудрійша в селі.

Жінка: Ая, кумо! Тим то і так згорділа. Я своє кажу: з неї булаби добра господиня, але за невістку я її таки ні за що в світі не хотілаби.

Війтиха: І я її стерпіти не можу! Коли дурень хлопчисько забив собі нею голову і ані руш дати собі розговорити.

Сцена 9.

(Ті, Семен і Степан).

Семен [входить зі Степаном]: Але зашив ся як миш в діру. Мабуть боя мас.

Війтиха: Хто? хто?

Семен |налякавшись|: Нічого! Ми свої парубоцькі справи маємо.

Війтиха: А ти, Степане, не з парубками?

Степан: Я таких парубків до хрину потребую. До дїтька вони всі мені здали ся.

Жінка: Отсе тобі сказав! Таж Великдень нині! Хибаж тобі що? Охота до забави відпала?

Степан: Я рад забавитись. Але з ким? Хибаж ви не знаєте, що вони мене всі цурають ся, як якого чорта.

Війтиха: Болячка їм всім у горло. Що вони не хочать з тобою товаришувати, то ще ніхто тобі чести не уймає ані не уйме.

Степан: Не уймив кажете, чести? Ой уймив! А Микола не вкрав мою честь? Не осмішив мене перед селом тай перед усіма людьми? Але я йому не подарую! Щобим мав в криміналі гнити, то я йому за все відплачу ся!

Війтиха: Та бій ся Бога, що ти говориш, Степане. Ще й справді люди поду

мають, що ти такий забіяка.

Степан: Мені тепер все одно! Най д
мають. Досить всього. Їв він мене, гри
мучив, тепер прийшла черга на нього...

Жінка: Правду каже! Бігме, кум
правду каже. Таки Микола тут винен.

Війтиха: Та що з того? Забити його н
забе!

Степан: Може...

Війтиха: Ох! Падоньку мій! Бій ся Бо
га хлопче, що ти говориш?

Степан: Мамо, я не годен витримати!
Я не можу, В мені кипить, горить.

Війтиха [підходить до нього і гладить
його]: Тихо, тихо, сину! Успокій ся! Се-
мене возьми його. Йдіть разом між паруб-
ків тай забавтесь. От Господь дав такий
гарний тепленький час! Йдіть, йдіть!

Дівчата [з поспіхом, гуртом входять
на сцену].

Сцена 10.

(Тіж і дівчата).

Війтиха: Дівки, а ви чого так скоро повертали ся?

Дівчина І: Кажі Зофійко!

Зофійка: Та кажі ти!

Війтиха: Ну кажіть, кажіть, що між вами зайшло? А деж ваша ґаздиня, що її не видно?

Зофійка: Та що зайшло, правду вам скажемо: ми пішли ось так гуртом до читальні, аж коло коршми здибали нас пан начальник тай казали вертати ся. Прийшов, кажуть, наказ, що до читальні не вільно нікому ходити.

Війтиха: Тай ви через се вернули ся?

Зофійка: Та Марійка щось там обізвала ся, а пан нача... розлютили ся тай стягнули її палицею по голові. А ми налякали ся тай знов тут вернули ся!

Війтиха: А видите, кумонько, а я не кажу: вона там мусіла досить напискувати, бо мій за щобудь не вдарив би.

Степан: А як тато вдарив, то що, не має права? Війтови вільно.

Семен: Не падькайте так над нею. лови її ніхто не розвалив. А ви, дівки, другий раз знайте, як то ходити до читальні.

Війтиха: А чиж я їм мало про се наговорила ся? Коли що! Не послушай одна з другою. На що тобі дурна дівкотальня? Чи ти через читальню будеш краща, чи борше віддаш ся, чи красшого ловіка возьмеш? До чого тобі се? Або одна, одна з другою, послухає? Де там!

Жінка: Ходім, кумо війтихо, до дому. Пуста ваша бесіда. Тепер такий світ став, що дівка хоче мамою верховодити, не то що! [Виходять з війтихою].

Степан: Ходім і ми. [Виходить з Степаном].

Зофія: Але знайшла ся мудра до науки ради тай науки!

Дівчина I: Така як її чоловік.

Зофія: Певне поплентались до кошику шми.

Дівчина I: А хибаж де?

Зофіяка: Ну, а тепер що робимо? Йдемо до дому, чи до читальні?

Дівчина I: Коби знате, що вїйта нема коло коршми, а нуж знов вилетить та що?

Зофіяка: Хіба пождім. Може хто з парубків надійде, тай все буде безпечнійше.

Сцена 11.

(Дівчата і Микола).

Микола (входить): Гаразд дівчата! Щож ви не заводите гагілок?

Зофіяка: Ми що лиш перестали!

Микола: А Марійка де?

Зофіяка: Ще не прийшла.

Микола: Не жартуйте дівчата! Кажіть де Марійка? Може де на жарт заховала ся передімною.

Зофіяка: Де тобі на жарт! Таки на правду!

Микола [весело]. Ну годі, не дуріть мене! Де Марійка?

Зофіяка: Була, але пішла домів.

Микола: Та як пішла домів, кол
раз йду з дому, а її там нема.

Зофіяка: Я правду скажу, Мик
вона була з нами і бавилась гагілок.
опісля казала нам йти до читальні, бо
ворила, що ти там будеш. Ми послух
тай пішли. Так щож! Коло коршми зди
нас п'яний в'їт, напав нас, а Марійку
рив палицею.

Микола: Що, він її вдарив?

Зофіяка: Та вдарив! Так вдарив пал
цею, аж впала.

Микола [з жалем]: За що він її вдарив
Що вона йому винна, яке він право ма
до неї?...

Сцена 12.

(Ті, Марійка, Гнат і парубки).

Марійка [входить з Гнатом і з кілько-
ма парубками].

Микола: Слухай Марійко, що він тобі
зробив?

В, коли як

Миколо:
гілок. Та
ні, бо го-
ослухали
ми здибав
рійку вда

ив пали-

вдарив?
аво має

ілько-

н тобі

Марійка [заплакана]: Бив мене!

Микола: За що тебе бив?

Марійка: Або я знаю за що! Нароком.
Ні за що!

Микола: Може ти йсму що сказала.
чим вразила?

Марійка: Ні! Я йому злишнього слова
не сказала. Дівчата були і чули.

Микола: Ну, а чогож він хотів в тебе?
Чого він тебе і мене мучить?

Марійка: Або я знаю чого?

Микола: Бо ти сирота. Нема кому за
тебе вступити ся. Але не бій ся голубочко,
я не дам тебе скривдити! Поки я живу, по-
ти тобі волос з голови не впаде!

Марійка: Ти такий добрий, Миколо!
Хоч ти один за мною вмієш вступити ся.

Дмитро: Але се якесь диво в селі.
Війт голова в громаді а невинних людей
на дорозі нападає.

Гнат: То з зависти. Солию йому в оці,
що читальня росте тай розвиваєть ся.

Микола: Не бійте ся! Ніхто її не зва-

лить ніхто не переможе, бо сила сильніша, чим ніч. Лиш сміло друґділа, а побіда наша.

Марійка: Миколо! Чи ти справді йнині у Горбінну?

Микола: Так! Там нині збори.

Марійка: А як би ти не пішов.

Микола: Мушу піти. Там кличе мнародний обовязок.

Марійка: Але так без нікого. Я бою що тобі...

Микола [смієть ся]: Яка ти смішнМарійко. Щож ти думаєш, що я з заячроду. Ось диви. Ціле село на мене вогує тай ніхто нічого не зробив.

Марійка: Та я нічого. Я тебе не смію. Але мені чогось лячно.

Микола: Клопіт з тобою. Не бій ся, бій ся! А нуж дівчата. Заводіть гагілнай подивлю ся.

[Дівчата беруть ся за руки і співають]:

Ой вербо, вербо кучерява

Хто тобі вербо листки звивав.

Хто тобі вербо листки звивав,
Хто тебе вербо в воді скупав.

Купала мене роса ясна
Пестила мене весна красная.

Сцена 13.

(Ті і Левко).

Левко [входить з люлькою]: Но, но! Дівки, заводіть даліше, най і я старий послухаю ваших пісень (розглядаєсь). Еге... ге... ге... Та тут самі якісь читальняки.

Дмитро: А що-ж то читальняки не люди?

Левко: Або я знаю? Жиди кажуть, що ні!

Микола: Фе, вуйку. Ви повинні би встидатись таке говорити. Я не дивував би ся, якби таке говорила дитина, але ви поважний, старий тай ще у війську бувалий чоловік!...

Левко: А вжеж, ти дурню, не будеш

мене вчити розуму. До кого ти та
вориш?

Микола: Можете, вуйку, злостити
але до мене дурню не говоріть.

Левко: А до кого ти так ставиш с
Ти знаєш, що тебе ще на світі не бу
я вже ходив на політику. Що ти собі
єш, як я неписьменний, то я твій дур

Микола: Хорони Господи! За дур
вас не мав тай ніколи не маю, але я
мудрі, то не повинні таке говорити.

Левко [сідає на колоді]: А вже
мене не навчиш розуму. А маєте ви
пана начальника позволене тут бавити

Микола: Нині такий день, що на
баву в нікого не треба брати дозволу.

Левко: Ти таке з газет вичитав?

Микола: Може!

Левко: А ти як називаєш ся?

Микола: Так, як мене охрестили.

Левко: А знаєш ти, хто в нас є війто

Микола: Знаю.

Левко: А знаєш ти, хто в нас є пр

сяжним?

Микола [з усмішкою]: Ні!

Левко: Отжеж знай, що я є присяжний.

Микола: Ет! Ходім! Ми тут нині не розговоримось. Як хочете, вуйку, зі мною говорити, то прийдіть завтра. Ви нині щось не свої.

Левко: Гов, чекай! Знаєш ти, песій сину, яке має присяжний право?

Микола: Та де знаю! Я там в параграфах не битий, тай ваших установ не знаю.

Левко: А знаєш ти, хто я колись був?

Микола: І того не знаю. Тоді може, як ви були порядним чоловіком, мене ще на світі не було.

Левко: Отжеж знай, я був члунком ради повітової. Знаєш дурню? Отжеж я маю таке від панів право, що як мені ся схоче, то вас всіх на всі вітри порозганяю.

Всі [сміють ся].

Левко: Ти каналіє одна! Ти ся з мене смієш? Та я тобі... Що ти й той казав?...

Микола: Ходім, хлопці! Шкода б

Левко: Гов, хто ти є тут в селі?

Микола: Та відчепіть ся від мене
ліпше йдіть до дому тай переспіть с

Левко: Кажи, дурню, хто ти є
селі?

Микола: Такий парубок, як інші

Левко: А знаєш ти, що в нашім
є вїйт?

Микола: Як є в кождім селі, то і
шім мусить бути.

Левко: А знаєш ти, що вїйта і
сяжного треба слухати?

Микола: Як коли!

Левко: Все, дурню один! І в хаті
дворі.

Микола: Най дурні слухають так
вїйта, тай таку раду, як в нас.

Сцена 14.

(Ті і вїйт).

Вїйт [входить]: А тут хто про ра

тай про вїйта?

Микола: Я! Або що!

Вїйт: А тобі яке право до мене?

Микола: Та нїяке, або менї що до вас?

Вїйт: А ти яким правом, дурню один, смієш на мене доноси робити, в мою господарку пхати свої чотири пальці. Тобі зась до мене, розумієш?

Микола: А вам знов зась невинну дівчину на дорозі нападати і невинно побивати! Що ви собі гадаєте, що на вас нема права?

Вїйт: Мовчи! Я тобі покажу, яке я маю право. Знай, що від нинї не вільно нїкому ані на крок до читальнї.

Микола: Хто таке казав?

Вїйт: Я кажу!

Левко: Що ти й той казав, з паном вїйтом за пан брат...

Вїйт: А як хто спротивить ся менї, то замкну до арешту. Я тепер в селї господар, розумієш! А тепер марш менї до дому!

Микола: Ні! Ми не підемо... Ми
мо тут право бавитись і ви до нас т
маєте права.

Війт: Хто? Я не маю права?

Сцена 15.

(Ті і Степан).

Степан [вискакує із за куліс, ло
Миколу і кидає його на землю. Метуц
Парубки в обороні Миколи бють Степан

Війт: Гей! Бунтівники! Що! Вони
ні сина хочять забити. Марш відси! Зло
Розбійники!

Микола: Пустіть його. Ані не торкн
ти більше. Кулаком і ро-бом темних с
не поконаємо, лиш наукою і просвітою!

(Завіса паде).

о... Ми має-
нас тут не

а?

їс, ловить
Метушня.
Степана].
Вони ме-
си! Злодії!

е торкну-
них сил
світою!

ДІЯ II.

Вулиця. По правому боці хата, обгороджена тином. Оподалік видно церкву з помежи садів. Гнат сидить на плоті та й вигравас на сопілці коломийки. По хвилі надходить вулицею Дмитро.

Сцена 1.

(Дмитро і Гнат).

Дмитро [підходить тихо і ловить Гната за очі]: Ану вгадай, хто?

Гнат: Та хто, ти!

Дмитро: Але хто ти?

Гнат: Та ти, Дмитро, пускай!

Дмитро (опускає руки): Отсе тобі! До-разу вгадав!

Гнат: Та я братіку, твої лабаті руки

то і на кінци світа пізнав би.

Дмитро: Сам сидиш?

Гнат: Та видиш, що сам.

Дмитро: Олени нема в хаті?

Гнат: Нема.

Дмитро: А деж?

Гнат: Я так само знаю, я. ти. Ку
пішла.

Дмитро: І Марійки теж нема?

Гнат: Нема.

Дмитро: А Микола вернув з Гор
ної?

Гнат: Ах Господи! Чиж я дух свят
чи що, що маю все знати?

Дмитро: Ти зараз-же не гнівай
Чейже запитати ся можна. (по хвилі)
ну-бо! Чого ти на мене так дивиш ся? З
грай якої а я заспіваю.

Гнат: (грає на сопілці, а Дмитро л
генько приспіває).

Дмитро: Широкий лист на калині,
Широкий та довгий,
Любила мя дівчинька,

Як був ремінь повний.

А як ми ся не лишила
Лише одна дутка,
Вивели мя за ворота,
Сиди, дурню, тутка.

Гнат: Ой гілява березонька
Гілява, гілява;
Тожто ми ся сподобала
Дівчина білява.

Сцена 2.

(Ті і Марійка)

Марійка (надходить з вулиці і підходить незаметно до парубків): А як тота білява називається?

Гнат: Бодайже тебе! А ти відкіля взяла ся?

Марійка: Та от надійшла тай і є.

Дмитро: Слухай Марійко, Микола не вернув?

Марійка (сумно): Та не вернув. Сама

не знаю, що з ним могло стати ся.
і присягав ся перед мною, що верне
світа, а то й полудне, а його нема.

Дмитро: Де би він був? Мені йо
ба?

Марійка: А на що тобі?

Дмитро: Я маю йому щось дуже в
сказати.

Марійка (благаючи): Дмитрусю,
жи, може що лихе?

Дмитро: Та ні... ні... ніщо.

Марійка: Еге ніщо, а сам змішав
Дмитре, друже, скажи, що ти знаєш?

Дмитро: Я всьо тобі не можу сказати.
Се наші справи. А зрештою пізнійше
будеш бачити.

Марійка: Ні! Я не хочу. Ти мушиш
ні сказати. Инакше я тебе не пущу. Б
плакати!

Дмитро (до себе): І що їй сказати
хиба правду! (до Марійки) Нині ма
жандарми арештувати Миколу.

Марійка (налякавшись): Ох горе

мос, а се за що?

Дмитро: Питай мене а я тебе! Війт хвалив ся перед громадою коло коршми. Каже: лиш прийде жандарм зараз скажу того бунтівника арештувати.

Марійка (крізь плач): Ох, Боже, Боже! Чого ті люди хочуть в нього? Що він їм завинив? На що вони так напосілись на нього?

Гнат (тяжко): Гей, гей, кати — Іроди! Коле їх в очи, що нарід просвічуєсь, навчаєть ся, що хоче бути чесним, статочним, собі і другим пожиточним. Я знаю, чого вони хоґуть: аби засісти з ними у коршмі, поставити літру тай пити і під лавками спати. Та не діждуть вони сього.

Дмитро: Не плач Марійко, не побивай ся. Бог нас потішить. Так воно зле не буде. Війт може що й говорив, але він паний, не дивуй ся! По тверезому инакше скаже. А хоч і прийде жандарм, то все-ж ні за що арештувати не буде, а Микола ні чого такого не зробив. Що там поставив

ся до вїйта, то ще не така велика про

Марїяка: А хиба-ж ти їх не з
Із жаби вола зроблять. А ще так на
лись на нього, то Бог знає що із сього
де.

Дмитро: Не бій ся нічого злого.

Марїяка: Та як нічого злого, кол
мо зло виходить. А вчєра що коло це
діяло ся? Ой, горенько мое! Серце мое
що воно нічим добрим не скінчить ся.

Гнат: Але знаєш, Дмитре, як я
подумаю, як то ми з темними духами
ремось то мене аж лють бере. Відкол
селі читальня, від тоді вся ворожнєча.
остогидло на те дивитись і того всього
хати.

Дмитро: Та що порадиш! Треба т
піти! Дорога до правди, до волі, до сві
тернем мощена, а нїм сонце зійде, ро
очи виїсть. Ось таке і наше.

Марїяка: Так мені чогось сумно і тя
ко, що сльози самі притьмом до очий т
снуть ся. Саме не знаю чому: чи тому п

Миколи нема, чи тому, що мое серце якесь
лихо віщує. Ой нема мені бідній сиротині
ні щастя ні долі. [співає].

Горе-ж мое горе
Нещасная доле,
Заорала дівчинька
Мислоньками поле.

Чорними очима
Тай заволочила,
Чом ти неню донці долі
В Бога не впросила.

Розсипались сльози
По широкім полі,
Нема доню сиротині
Ні щастя ні долі.

[Хвилю мовчанка. Марійка, опершись на
пліч, плач .

Гнат: Від коли жию, ще таких сум-
них свят ніколи не мав. То сварня, то бій-
ка, то Бог зна, таке накоїлось, що й розі-
брати годі!

Дмитро: Хоч ти, Гнате, суму не додавай! По правді сказавши, ніщо таке страшне не сталось. Одно лихс, що війт паний зачіпки шукає. А що-ж то війт, цісар в громаді, чи що? Є і на нього право. А зрештою до суду-віку віитувати не буде. Не плач Марійко! От диви, дівчата йдуть!

Марійка: Я не можу! Мене душа [показую на серце] болить... дуже болить...

Сцена 8.

(Ті і дівчата).

Дівчата [входять].

Зофійка: Здорова Марійко! А чого-ж се ти така сумна тай заплакана?

Марійка: Та гуляти не буду.

Зофійка: Отсе тобі сказала! А як би і справді танець завела, то я би не подивувалась.

Гнат: Ану дівчата ближе сюди! Чого ви так оподалік поставали!

Зофійка: Ми не маємо часу, бо ми куди инакше справились.

Гнат: А кудиж-бо? Може би і ми так легесенько за вами?

Зофіяка: А може би не хотіли?

Гнат: Та ми хотіли би. Я такий: що дають, те беру; де кажуть йти, там йду.

Зофіяка: Ну, то ходи з нами.

Гнат: Куди?

Зофіяка: Кудись ми вже підемо.

Гнат: Ні! Я так на осліп не піду. Скажіть відразу де.

Зофіяка: А ти такий цікавий!

Гнат: Е... е... е... Розговорили ся ви, кумо, як Парашка на ярмарці.

Дівч. І. Ходімо дівчата. Чого-ж будемо так серед вулиці стояти? Ходи і ти Марійко з нами.

Марійка: Ви йдіть сестрички, бавте ся, але я не піду, бо мені не до забави.

Зофіяка: Ет! Видумуеш! Ходи! Там і Миколу застанемо.

Марійка: А кудиж ви йдете?

Зофіяка: Та йдемо до читальні. Переказував Дамян, що якісь нові книжки при-

йшли з почти.

Гнат [збираєть ся до відходу]: І не сказати то зараз. Ану, гей, ходім!

Дмитро: Ходім! Але знаєте ви що?

Голоси: Що? що?

Дмитро: Вже не довго наша читальня у Дамяна.

Зофійка: Як то? Чому?

Дмитро: Війта запитайтесь.

Зофійка: От тобі на! А він же з глузду сходить, чи що!

Дівч. І. І що-ж ми тепер будемо робити?

Дмитро: А я вам казав тай говорив, що тбеба свою хату поставити. Чотири стіни тай дах і вже своє і ніхто тобі не має до нього права. Коли годі!

Гнат: А гроші? За тих кілька десятків, що ми їх маємо, хати не поставиш.

Дмитро: А руки від чого?

Гнат: Та від чого, від роботи? Але що руками зробиш, як нема гроший?

Дмитро: А я тобі братіку скажу, що

руками найбільше зробиш! От, аби кож-
дий з нас, хто є членом читальні, лиш день
відложив, або два, тай читальня стояла би
як церква. Лиш охоти, а все буде добре.

Гнат: Та воно добре, коби так всі ду-
мали, як ти.

Дмитро: От в сім лихо! Разом треба
йти, гуртом робити, а тоді то буде слід по
тій роботі. А поки сього не буде, дарем-
ний наш труд!

Дівч. І.: Присяжний йде! А такий пя-
ний, як ніч! Дивіть, дивіть, як качки го-
нить!

Зофіяка: Втікаймо відси, бо знов при-
чепить ся, як ріпях, тай буде дурниці
плести.

Гнат: Та най плете. З дурня не зава-
дить посміяти ся.

Сцена 4.

(Ті-ж і Левко).

Левко [п'яний заточуєть ся]: А тун

що, віче?

Гнат: Ая! Віче!

Левко: Гм... а то на що?

Гнат: Радимо, де би то знайти такого воза, аби ним коршму на друге село вивезти.

Левко: А в яких то газетах стоїть так написано?

Гнат: В Шльомка під бамбетлем.

Всі [сміють ся].

Левко: А ти каналіє, одна з другою, чого смієш ся? Га?

Зофіяка: Бо нам смішно!

Левко [до Гната]: А ти чий?

Гнат: Татів і мамин.

Левко: Гм... гм... А як тебе кличуть?

Гнат: Мене не кличуть, на мене свищуть.

Левко: А ти з котрого села?

Гнат: З нашого!

Левко: Що ти собі гадаєш, що ти зі мною за пан брат? Та я був „члунком” ради „повятової”, а ти що?

Гнат: А я ще буду!

Левко: Хто?

Гнат: Я!

Левко: А ти як називаєш ся?

Всі: [сміють ся].

Левко: Ти каналіе, одна з другою, ти з мене смієш ся? Що ти собі гадаєш, що я з тобою за пан-брат?

Гнат: Ато файно! Та ви вуйку є присяжний не то що!

Левко: Видиш! Я є присяжний, а ти є ніц... ти є... дурень...

Дмитро: Дай йому вже спокій. Не зачіпай біди, най йде!

Левко: А то котрий такий мудрий?

Дмитро: Я! Чого вам треба?

Левко: А ти як називаєш ся?

Дмитро: Йдіть, йдіть до дому! Най з вас люди не сміють ся!

Левко: А ти чий?

Дмитро: І не біду собі напивав?

Левко: Що ти каналіе одна з другою? Ти з мене смієш ся?...

Дмитро [бере його за плечі]: Йді вуйку до дому, переспить ся, бо ви слабкі.

Левко: А ти яким правом маєш мене до розказу?

Дмитро: Та я вам не розказую, тільки вас прошу.

Левко: Тобі зась до мене! Я був „члумом“ ради „повятової“, а ти що... ніц. ти є дурень!

Сцена 5.

(Ті-ж, Олена і вїйтиха).

Олена [входить з вїйтихою]: Ан Геть мені від воріт! А то що в мене прачник, весіле, чи що? Чого ви як тічня згинули ся?

Левко: Тихо! Я тут пан...

Олена: А! То ви тут куме, Леонку? за вами вїйт шукає.

Левко: А! Як шукає вїйт то мус. мус, то мус! [виходить].

Олена: Ну, а ви чого стоїте? Геть ме

звідси!

Гнат: А ви, тітко, не гнівайте ся, як ми трохи коло воріт постояли. Анї плота, анї воріт ми вам не вкусимо.

Олена: Йди, йди ти, премудрий Соломонів сину, до своєї читальні дівки баламутити! Я вже таких бачила! [до Марійки]. А ти марш мені до хати! Анї крок нікуди!

Марійка: Ї . . . свято, відпочинок. то піду там, де схочу!

Олена: Анї кроком ніде не поступиш! Чуеш? Ану до хати! До кого я говорю? Що ти собі гадаєш, що як ти собі зайшла з тим премудрим Микольцем, то ти вже панї в дома? Чекай, буду я то паньство буком гнати. Вже я бачу куди воно йде! Не будеш вже з ним більше компанувати, ні! Я з тобою ще нині инакше розговорюсь! До хати зараз йди! [Марійка насупившись іде до хати]. А ви геть до чорта! Не будете ви мені більше дівки баламутити, ні!

Дмитро: Еге, туди пішло! Ходім дівчата... [виходять].

Олена: На зломану голову! А то вам, кумонько, зараза! От таке, видите, що неділі. Посходять ся тай тільки плоти виломлюють, що годі обігнатись. А воно дурне, молоде, компанує з ними тай їх слухає. Але від нині инакше буде! Вже мені ніхто більше ногою на подвірє не поступить. А той премудрий Микольцо, як тільки мені покажеть ся, то за двері викину. Вже я те кумонько зроблю, бігме зроблю; я собі таки ґаздиня в хаті.

Війтиха: Так, так, кумонько, робіть так, аби було добре, а ми вам кривди не зробимо. Але я чула, що вже ґрунт на Миколу заїнтабулювали.

Олена: Та де, кумочко! То він такого тумана пустив. Се неправда!

Війтиха: Як так, то буком його від дівки. Та то голодранець, безштанько. Тільки всього, що на нім. Робіть же тепер кумонько як знаєте, аби гаразд з сього вийшло.

Олена: Вже ви, вйтихо, тим не журіть ся. Я вже зроблю з тим лад. Вже моя донька не поступить більше ногою до тої читальні. Але дивіть но ви ся. Де то хто чував тай видав, щоби до сього прийшло. А ви знаєте, кумонько, то вони хотять ще яко гось збитка зробити...

Вйтиха: Та чула я, чула. Хотять якісь „Січи” завести, чи що за мару! Бачила я кумонько того в місті. Таке вам повбиране як гамани, аж смішно дивити ся.

Олена: Боже! до чого то вже на світі не доходить! І замість що люди мають му дріти, то все дурніють!

Вйтиха: То вже бачите таке на люди: зайшло! Якась кара Божа, чи що! То всьо, кумонько, за гріхи! Ая, за гріхи людські.

Олена: Може бути! Старі люди розказують, що за них якось добре було на світі. А тепер... де-де-де... Шкода і згадувати, ї не знати, кумонько, чи то буде коли полекша, чи ні?

Вйтиха: Бог його святий знає. Певно,

що ліпше не буде, як таке буде діят
А де-ж хто давно знав про таке, як н
Десь тепер люди сварять ся, одні на д
гих в'їдають, читають якісь ґазети, а
тільки гріхи тай образа Божа, не то
[по хвилі] Але бо я, кумонько розг
рила ся, а мені пора до дому.

Олена: Отсе з мене ґаздиня, що і в
ту не попросила. А прошу-ж, кумон
до хати.

Війтиха: Дякувати за гостину, ал
піду до дому.

Олена: Та на хвилинку. Не гор
бідною. Знайдеть ся і в мене для вас п
ційка.

Війтиха: Ні, ні, кумонько. Мені т
нема часу. Я мушу таки піти до дому
обіцялись прийти мої свати. Колись м
іншим разом. А ви, кумочко, пильну
тільки дочки, аби гаразд було.

Олена: Вже ви не журіть ся. А від
го я її мати?

Сцена 6.

(Ті і Степан).

Степан [входить]: Ви тут мамо?**Війтиха**: А ти-ж де, сину, так барився?**Степан**: Ніде!**Війтиха**: А деж ти був цілу ніч і цілий день?**Степан**: Де? Там, де я хотів! А що-ж то, я мав вас о дозвіл просити?**Війтиха**: Та ні сину, я того не кажу, але то погано, кудись по ночах волочитись.**Степан**: Я мав діло, то мусів. А де Марійка?**Олена**: Десь в хаті. Як тобі треба, я закличу.**Степан** [важко зітхає]: Ох!**Війтиха**: Степане а тобі що?**Степан**: Нічого!**Війтиха**: Та диви, як ти змарнів, поблід! Бій ся Бога а ти де був, що так по-

валяв ся! Ох, Боже! Ти бив ся з ким
що? Диви, який ти покалічений!

Степан [змішаний]: Я покалічен
де?

Війтиха: А на лиці! Подивіть ся
монько чи не правда?

Олена: Ая, ая! Мусів з ким бити с

Степан: Ет! Що ви знаєте! Де Мар
ка? Я хочу з нею говорити.

Олена: В хаті. Степаночку, як хоче
то зайти.

Степан: Ні! Я до хати не піду! П
кличте її сюди!

Олена: Ходіть, кумо, на хвилю до х
ти, заким молодята розговорять ся. Мож
що путнього таки зараз вийде.

Війтиха: Я по правді, немаю часу, ал
най там! [Олена і війтиха виходять].

Степан [остро, уривано]: Так! Скін
чилось! Все скінчилось! Вже мені більш
на дорозі не стане! Вже не буде більш
знущатись надімною! Тепер тільки, чи во
на схоче? Ні, вона мусить схотіти! Вс

горі ногами переверну а на своїм поставлю! Добре, що я його позбув ся! Але вив ся! Як гадина в руках сикотів, кричав та нічо не помогло. Я раз мусїв зробити з ним кінець. Добре, що хоть свідків не було. Тепер я пан, тепер я горою! А хто мені тепер стане на дорозі нікому не подарую. Все мені одно! Як дізнають ся, кримінал і так отворений передімною, а як не дізнають ся — пропало!

Сцена 7

(Степан, Марійка).

Марійка [входить]: Ах! Се ти? А ти чого хочеш?

Степан: Ходи близше Марійко! Ходи! Не бій ся! Я тебе не з'їм!

Марійка: А чого-ж ти прийшов, чого хочеш від мене?

Степан: Я прийшов сказати, що люблю тебе, що без тебе жити не можу! Марійко, слухай, що скажу: Край, рубай мене па

місци, лиш подиви ся на мене при
лиш скажи, що любиш мене.

Марійка: Ні! Степане. Сього я
сказати нині не можу, бо я тільки його
ного люблю!

Степан: А як би його не було?

Марійка [здивовано]: Що? що ти
зав?!

Степан: Вже і налякала ся. Нічого
тільки так питаю ся, якби його не було!

Марійка: Тоді... сама не знаю!

Степан: Так ти ніяким світом мене
полюбила би?

Марійка: Так, Степане, шанувати
бе шанувалаб, якби ти поправив ся,
любити не любила би.

Степан: Ох! Горе мені! Що я зробив

Марійка: Що? що? що ти зробив. С
панку, скажи?

Степан: Ні, не скажу! Сама дізнає
ся (вибігає ловлячись за голову).

Марійка: Боже, Боже мій! Що він ск
зав? Що се значить? (довше надумуєсь)

Тому то Миколи досі нема! Так... він... пі мстив ся на нім. Він занастив його і мене на віки! Боже, чи се правда, чи може він мене так налякав? Ні!... Піду... піду... (йде уриваними кроками) піду довідати ся... Як так... Горе мені безталанній сироті [впадає в спазматичний плач і вибігає].

Сцена 8.

(Олена і вийтиха).

Олена (виходить з хати): Марійко, стрівай, стрівай, а куди ти побігла? От і лишечко мені (до вийтихи що вийшла з хати). Я думала, що вони собі любенько воркують, а то на, вже і по розмові!

Вийтиха: А може де разом пішли на цвинтар, на гагілку.

Олена: Ні кумо, ні! Я бачила, Марійка пішла сама, заплакана.

Вийтиха: Що се могло бути, я цікава.

Олена: Може і посварились, бо по

правді, кумонько, сказавши, відкол
Марійка стала ходити до читальні,
лась дуже писката... На все відвор
притинок дає. А з вашим Степаном
не дуже радо говорити любить.

Війтиха: Байдуже, кумонько, ко
брали ся. а відтак якось полюблять с

Сцена 9.

(Ті, війт і Левко).

Війт (входить з Левком): Де Сте

Війтиха: Недавно що побіг туди.

Війт: Куди побіг?

Війтиха: Або-ж я знаю?

Війт: Аби він не дочекав вже хо
по божім світї, не то бігати!

Війтиха: А ти-ж за що так тяжко
закляв?

Війт: Не обзивай ся до мене, бо
тут голови розторощу!

Війтиха: Та що тобі? Та чого ти та
лютий?

Віт (важко зітхає): Боже! Боже! За що ти мене покарав тим Іродом, за які гріхи?

Віттиха: Та що то? Тимку. Говори, що стало ся?

Віт: Побачиш! Але як зриш синка в криміналі та кратами!

Віттиха: Ох, надоньку мій! Кажу, Тимку, що сталось з ким. А я виділа, що він був покалічений.

Левко: Вважаєш, — тому що забив...

Віттиха: Кого? що?

Віт: Миксду! Тепер знаєш? Маєш раз синка!

Олена: Ох, надоньку нещасний! Хто? Ваш син? Та це ж се правда?

Віттиха (крізь плач): То не правда, то брехня! То на нього так набрехали. Я в ду в с... ходіть! Голову тому розторошув, що набрехав на нього (вибігає).

Віт: [заклопотаний] Гей! Гей! Тяжко на мене впала на мене. [Гнівню до Олени]. Все через тебе, відьмо, тай через твою

дівку! Чекай, навчу я вас розуму з вас буде сикати! Я всіх до криміна замикаю!

Олена [благаючо]: Та що я бідна щаслива винна? — Та чого ви в мене чете?

Війт: Що винна? Я тобі покажу ти винна! Я тебе навчу, як ти маєш ку пильнувати, щоби не волочилась трогонами, але сиділа в хаті! Я вам читальню, почекайте!

Левко: А що там далі, то я не знаю.

Олена [підходить до війта]: Війте! Прошу вашої милости! Змилуйте надімною, не карайте мене, бо що я винна?

Війт: Марш від мене! Тепер не потрібна ніяка просьба. Я вас всіх научу розуму, як війта слухати і не киринити! Не ходіть до читальню? Чекайте, песі сини, дам я вам читальню, тай на війта в'їдати! Попам'ятайте ви мене до віку-суду!

(За сценою чути гамори і крики.)

лос вийтихи: Паноньку, пустіть його, не мучте. Я клену ся, що він не винен. (Кроки зближають ся, аж на сцену входить жандарм і веде закованого Степана. Сцену заповняють мушцини, жінки і молодіж).

Сцена 9.

(Ті, вийтиха, жандарм, Марійка і люди).

Вийтиха: Тимку! Ратуй! Бій ся Бога!

Ратуй, ратуй! Він невинен!

Жандарм: Ви вийт?

Вийт: Я.

Жандарм: А се ващ син?

Вийт: Мій.

Жанд.: А ну люди, приведіть побитого... як він зветь ся... Миколу!

Марійка [за сценою]: Голубчику, любчику, що з тобою зробили?

Марійка: [вводить покаліченого і покровавленого Миколу].

Жанд. [показує на Степана]: Той?

Миколя (слабим голосом): Той сам!

Жанд. (до Степана): Скажи-ж те що неправда?

Степан: (мовчить).

Жанд.: А хто ще був з тобою?

Степан: (мовчить).

Жанд.: Ну говори, хто ще з то був?

Степан: Ніхто!

Жанд.: Ми в суді довідаємось, хто з тобою був!

Війтиха (припадає до жандарма): Дайте стіть його, пустіть він не винен! Се вони так на него набрехали. Я його мати посвідчу, щє він не винен.

Жанд.: Се мене нічо не обходить! суді будете свідчити. Тут нема суду. (до Війти): Пане війте! Сейчас приладіть коши з соломою для хорого, щоби його перевести до міста до шпиталю!

Війт: Тепер свято. В мене нема кони

Жанд.: Мусять бути! Сей обовязок кладу на вашу відвічальність. (до Миколи). Поїдете зі мною до міста, там кри

ди вам не зроблять.

Марійка (припавши до Миколи): Мико-
коло! Голубе мій єдиний, моя ти надіє я-
сна. А на когоч ти мене і отсих моїх дру-
гів полишаєш? Що ми без твого проводу
зробимо? (шльохає).

Микола: Тобі лишаю віру в правду
світла, що мусить побідити темноту! Ви
лиш боріть ся, а перемога певна!

Завіса.

ДІЯ III.

Сільська коршма. Попід стінами лавки. В куті шини.
Всюди знедбало порозкидувані всякі домашні наряди
та брудна і погана з повибиваними вікнами. При одній
столі сидить двох чоловіків.

Сцена 1.

(Чоловік I. і II. та Шльомко).

Чоловік I. (по довшій мовчанці): Не
петесь куме, кватирку?

Чол. II.: Дякують за добре слово, але
я ні!

Чол. I.: Та що то! Кватирка як напер-
сток.

Чол. II.: Ні! Я таки не буду пити, спа-
снбі.

Чол. I: Тоді, як виєте, то і спасибі скажете! Шльомку, а дай но там дві квартирки, але тої ліпшої. Ти знаєш яку я пю. То видите, куме, таке: кватирку, дві, то навіть доктори кажуть, що не вадить, бо, як той казав, руський християнин як не ви пе, то його в животі млоїть. А вже більше, то шкодить.

Чол. I: То, рахувати, як кому до здоровля припустить. Є такий, що йому зашкодить, а є такий, що ні. То йде до того, хто твердий.

Шльома: (ставляє тим часом дві квартирки і закуску).

Чол. I: Даї нам Боже здоровле!

Чол. II (пе): Дай Господи витримати! Моцна, аж по кишках ріже.

Чол. I: Таж наш Шльомко вже знає, що кому дати. Він на мене має все бачне око.

Чол. II: Таки наш Шльомко ввійде. Рахувати, лепський чоловік, нема що казати!

Шльома: Коби були ще всі таські, як я. Коби мені так вмiли від як я вмiю на борг давати.

Чол. I: Тiльки ти, чоловіче, та дуже не прихвалюй! Як ти варта по то сам себе не хвали, але слухай я другi хвалять.

Чол. II: Шльома буде нині му Жиде, чуй, буде нині музика?

Шльома: Пан начальник казали шде, або я знаю.

Чол. II: Вже як пан начальник ка то видко, що буде!

Шльома: О, наш пан начальник е брий чоловік. Він нікому кривди не а бить. Він е добрий чоловік.

Чол. I: Коли що, хоть він добрий ловік, то всі на нього ворогують.

Чол. II: Та що ви, куме, говорите? хто ворогує? Смаркачі, дурні! А то, вв жаєте таке, як би жаба до коня ногу рі нала!

Чол. I: Воно правда, але все то за на

ших часів того не було, аби в селі були роздори. То не файно тай ще і встид перед чужими селами.

Шльома (радісно): А видите! А я то давно казав, що таке буде, коли Шльомка ніхто не хотів слухати. Правда, ви самі є свідки, як тут були в коршмі і пан начальник і пан-присяжний і всі ще другі файні ґазди, а я говорив: не пускайте читальні в село, бо буде біда. Не моя тепер правда? А через що вїтїв син, най ся преч каже, в криміналі, як не через читальню. Не правда? Не бійте ся, вже як що Шльома скаже, то воно на вітер не піде.

Чол. II: Та що говориш за кримінал. Таж вїтєвого сина пустили.

Чол. I: Ая пустили. Вчєра у вечер прийшов до дому. Відсидїв інквізит -- та брак доводу і суд пустив.

Шльома: То дуже файно, дуже файно! Я не знав!

Чол. II: Видко невинен тай вже. А що там з Семеном, біда?

Чол. I. [зітхає]: Ая біда! На
сяців впакували.

Чол. I.: Шкода парубка! Хоті
ди говорити, він був гідний па
Бувало вам, з послідного стягнуть
компанії свого дотримає. Гіден б
чисько, шкода його.

Чол. I.: А то видите все через
лу! Все через нього терплять невин
ди! Але як чую то і його пан Біг по
Кажуть, що такий слабій лежить в
тали, що може і не вийде.

Шльома: Най не виходить! А вам
треба?

Чол. I.: Так треба, як тобі пархів

Чол. II.: Ей! Що ми за пусте бу
говорити. Нема його, то обійдеть ся!
же тепер хоть в селі буде спокій.

Сцена 2.

[Ті і Левко].

Левко [входить]: Добрий день! Т

тобі Шльомку добрий день!

Всі: Добрий день!

Левко: Як ся маєте, кумове!

Чол. I.: Дякую за привитане. В гаразді, а чого не стає, то собі купуємо.

Левко: Та воно так! (сідає коло стола). А маєш ти, Шльома, добре пиво?

Шльома: Чому би Шльома не мав ма-ти? (йде за шинквас).

Левко: То дай там мені в вершок (до Чол. I. і II.) Я, видите, вже горівки ні, бо мені не гільтує, але пиво, то що иньшого. Я, як той казав, люблю панський трунок.

Чол. II.: Та воно так! Пиво пеш тай пеш, нім впеш ся тай ще і дорого коштує. а горівки випеш кілька тай готов.

Левко: Гм... а на щож одно і друге Господь милосердний сотворив, як не на-те, аби чоловік грішний вживав? Я, як той казав, най Бог простить гріха, вже не відкину ся пива. Є там якесь брацтво, але то до нічого. Я так, як мій тато небіщик, дай йому Боже там... га...! (зітхає).

Шльома: Прошу пиво. Що тільки надпочата. Дуже добре пиво!

Левко: Будемо видіти. (пе) Вв

Шльома: А видите! Як я вже каж добре, то мусить бути добре.

Чол. I: Куме Левку!

Левко: А що там?

Чол. I: Таки вйтового сина пу

Левко: Так! Перед судом показ

ного правда тай пустили.

Чол. I: Видите, як то нині йде на ті. Зловлять невинного чоловіка тай па ють до криміналу. Нема правди, бігме ма ані в жидів, ані в панів, ані таки в хлопів... А що там з Миколою!

Левко: Голодранець. В шпитали нає. Як не було з нього хісна так не буд

Чол. I: А я те казав, я то все каза до чого та читальня здала ся? Чи мож з неї хліб хто їв, або буде їсти? От пу

робота тай тільки.

Чол. II: А я правду сказавши таки не знаю в тім товку. Кажуть читальники, що

читальня добра. а тут знов кажуть, що ні!
Господь його святий знає, куди йти таї ко-
го слухати.

Левко: Нас слухайте! З тими молодни-
ками нема що зачинати! То пусті голови.
вітрогони! Нема навіть з ким слово гово-
рити.

Сцена 3.

(Ті, вїйтиха і жінка).

Вїйтиха (входить зі жінкою): Добрий
день.

Голоси: Дай Боже здоровля.

Шльома: А як ся маєте вїтихо? Дай
Боже щасте. Я чув, що вашого сина пу-
стили?

Вїйтиха (радісно): Мусіли пустити,
бо був невинен, але за те він піде до кри-
міналу, що таку неславу на мене наніс.

Чол. І: Та де йому до криміналу.

Вїйтиха: Та йдїть! Що ви говорите?

Чол. І: Та то. що чуєте. Прецінь Ми

кола лежить смертельно хорий в шпитали.

Війтиха: Господи! Ті люди чисто з розуму походили. Та він вам як медвідь здоровий. Нині в село вертає.

Чол. І: Я знов чув, що він дуже слабий.

Війтиха: Не слухайте! Те все неправда. Він здоровий, а те що його побили, йому нічо не пошкодило. Бив якийсь та, як то кажуть, не вмів бити. (до жінки): Сідаймо кумо, та тут при сім столі. А дайно нам Шльомку по порційці (сідають).

Жінка: Тай, кажете. буде весіле з Марійкою?

Війтиха: Буде. буде! Хибаби дівка здуріла.

Жінка: А мені казала Олексина Парашка, що Марійка десь там перед дівками говорила, що як за Миколу не вийде, то собі смерть заподіє.

Війтиха: Дурне її говорене. Най вона що хоче говорить, то все таки мамин голос старший. Як мама скаже, то так буде!

А я вже з старою все зробила. Таж скажіть ви, кумо, самі на розум, де вона знайде такого багатого парубка, як мій Степан?

Жінка: Воно правда, але вона вашого Степана не любить.

Війтиха: Най любить, або не любить, то мені се байдуже. Вже ми з Оленою так зробимо, що вона його полюбить.

Шльома (приносить горівку і кладе на столі). А закуски не треба?

Війтиха: Та, як там маєш яку булку, то постав, може закусимо. Але чогось мого старого не видко з міста. Десь балюєсь по дорозі.

Жінка: Та як не балюватись, як сина пустили. Тож то радість буде в селі.

Війтиха: Ой, кумонько, радість. Як у у кого? Будуть такі, щоби раді мого Степана на гиляці вздріти. такий тепер світ!

Жінка: Пек-запек їм тай осина! Хибаж вам язиками пошкодять? Ви багаті та

лаючі, то що вам зроблять.

Війтиха: Та я кумонько смію ся з того! Або я собі що з того роблю? Де там! Коби тільки клопоту на здорову голову!

(При послідних словах війтихи чути за сценою спів: „Гей там на горі Січ іде!” Через вікно видно, як переходять парубки і дівчата. Спів чимраз голоснійший відтак стихає аж і мовкне. Весь час в коршмі ти хо. Дехто визирає через вікно. Відтак розмова продовжуєсь).

Війтиха: Певно Микола вернув в село, що такий рейвах зробили. То їх рабін. Але не довге їх пановане, не довге. Найно мій Степан оженить ся тай стане ґаздувати, то все змінить ся, ая змінить ся!

Жінка: Воно все буде добре, коби лиш ту читальню скасували.

Війтиха: Не можна! Був мій чоловік в місті, хотів скажити, кажуть: не можна!

Жінка: А видите, то все через панів! Яж давно те говорила, що то пани все по-запроваджували, аби хлопів баламутити.

Чол. I: Шльома! Шльома! А що там тобі прийде від мене за почастунок?

Шльома: Або я вас питаю? Вже воно щось там прийде! Як хочете, йдіть здорові. Я вас арештувати не буду.

Чол. I (до чол. II.): Нема що казати, добрий жид! На цілу околицю такого арендаря нігде не знайдете. Не жаль і до такої коршми зайти.

Левко (встає від свого стола і підходить до вїтихи). Я, як той казав, нині гуляю, бо в вас празник. Степана пустили, а я пю тай гуляю (співає).

Там у саду вишня, чому не черешня,
Любив ти мя, кохав ти мя,
Чому не береш мя.

А я тую вишню вирубати мишлю,
А я тебе, дівчинонько
Таки взяти мишлю.

Вїтиха (вдоволена): Отсе раз мені подобало ся. Вам, куме Леонку, то і не встид би під вінець стати.

Левко: Гм... Чому ні. А що там далі, то я вже не знаю.

Жінка: Е! Що там дальше буде, то вже потому жінка навчить.

Війтиха: Жартуйте, жартуйте, кумо, здорові!

Жінка: Чомуб не пожартувати, коби тільки не хорувати!

Чол. І.: А те говорім сюди і туди, то кумови Леонкови, здалаби ся на старі літа яка молодиця.

Левко: Та воно часом і то добре.

Війтиха: Як туди пішли, най посилають старостів, може яка знайде ся!

Левко: Що то, то я вже не знаю!

Сцена 4.

(Ті, вийт і Степан).

Вийт (входить з Степаном): Га... га... га... Щось мій кум Леонко за багато до моеї жінки підморгує...

Левко: А... пан начальник, то що иншого.

Віят: Дай Боже здоровля всім! Сідає Степане! Най всі видять, що тебе пустили, най і вони, ті злодії, подивлять ся, що тебе не повісили. Тепер ти їм відплатиш за все добро. Шльома! Дві гальби пива: а музики ще не було?

Шльома: Ні! Ще не було!

Віят: І не казав я прийти завчасу? Коли то як не підеш з палюгою, то нічо не поможе. Олени не було, жінко?

Війтиха: Не було, але може згоді надійде!

Віят (іронічно): Але і він вернув, нічого йому не стало ся. Аби були йому і в двоє ребра покрутили, то його булаб ну жда не добила.

Війтиха: Та я то чула, що вернув! Таке тут викрикували!

Віят: Най викрикують! Як Степана арештували, то не так викрикували тай що з того? Я війтом був і буду, а вони пусто-гонами були і будуть.

Шльома (приносить війтови пиво): Сві

же пиво, що лиш з бочки!

Війт: Пий Степане! Пий тай смій ся зі всього! Чогож ти хлопе посумнів? Тіш ся, най вони вражі сини сумують, ми їм тепер дамось в знаки! Ти знаєш, в мене нині празник. Нині пю, цілу ніч пю, абим мав і сотку пропити, всьо мені одно. Добре, що на моім стало. Най знають, що значить війт в громадї! Вони мене хотїли читальнею настрашити? Ха.... ха.... ха.... Хто? Безвусі дурні?

Війтиха: Дай спокій чоловіче, бо по під вікна ходять тай всьо підслухують.

Війт: Най слухають! Най їм вуха потріскають, а най слухають. Я тоді з ними поговорю, як буду мати тут. (показує на голову). Тоді най зі мною стануть на розмову!

Жінка: Завзятий ваш чоловік!

Війтиха: Бо він правди хоче! Він за правдою то би у вогонь скочив!

(За сценою чути як грає музика).

Війт: Музика йде. Най грає! До рани

най грає! В мене нині празник! (бере
шклянку, підносить в гору і співає):
ей... дунай, дунай, дунай,
дунай, дунай, дунай да!

Сцена 5.

(Музика).

Музика (входить, стає в куті і строїть
інструменти).

Віт: Грай, грай музико! До раня ме-
ні грай! Най раз вжию в світі. Грайте, аби
Ім (показує через вікно) так по кишках
грало! (За вікном сміх). А диви як кана-
лія смієть ся з мене! Гей! Давайте люшні,
зараз їх всіх на смерть позабиваю! Грай
музико!

Музика (грає)

Віт (співає):

Заграй-же ми, музиченько,
Як сам розумієш,
Чи ти руки покрутило,
Чи ліпше не вмієш.

Гов! Гов! (виймає з ременя паперову п'ятку). Видиш п'ятка! Сю! До рання сю! (кидає її в гальбу) Най мокне! Я мок за неї на дощи.

Війтиха (підбігає і ловить його за руки): Чоловіче, бій ся Бога, що ти робиш? Ти збожеволів, чи що?

Війт: Іди геть! Я нині сю, бо я нині пан! А тамто діди! Гей не смійте ся один з другим, бо як тобі люшнею дам, то...

ей дунай, дунай, дунай,
дунай, дунай, дунай да...

Дай вам Боже здоровле сватове тайї мої кумове, дай вам Боже многих літ прожити, а тамтих най шляк трафить! Я нині пан; п'ятку просю і хто мені що зробіть!

Жінка: Бою ся, кумонько, аби нині якої біди не було!

Війтиха: Та яка біда! От най чоловік троха потішнить ся!

Війт (йде до вікна): Ти каналіє одна! Ти знаєш чим я був? Я був „члунком” ра-

ди „повятової“. Ти знаєш, що то значить?
Панський дзигар такий (показує рукою)
курив, з панами сидів, їв і пив, аж ригав
(за вікном регіт). Ти каналіє, ти ся з ме-
не смієш? Гей, давайте люшні, то я їм го-
лови розчереплю.

ей... дунай, дунай, дуна,

дунай, дунай, дунай да!

Грай музико! Грай, аби тобі аж руки
покрутило. Не жалуй смика ані струн. У
мене тай в мойого сина нині празник, у
моеї жінки також, в моїх кумів також!
Шльома! Пива давай!

Шльомко (вбігає і забирає зі столів
шклянки).

Левко (до тепер сидів тихо, підходить
до вігта заточуючись): А що там далі, то
я собі погуляю:

Там у саду вишня, чому не черешня..

Гов! А ти чому не граєш? Грай! Я
з наном начальником нині гуляю.

Музика (грає).

Левко (гуляючи приспівує): Там у

саду вишня, чому не черешня... Гов! Не годен! Вже старий, не здужаю!

Віт: Ти куме Леонку є мій найліпший кум. З тобою піду на край світа. Дай руку!

Левко (подає руку): **Мне** вам братя... О, се я люблю, бо ми рахувати тверді, а тамто вітрогони. Вони вйтового сина до криміналу... Ге... ге... то не туди!

Віт (криком): Гей, жиде, є там пиво, чи нема?

Шльомко: Вже, вже є! (приносить і роздає).

Віт: Дай тобі Боже здоровля, куме Леонку! Пий, до раня пий, я нині плачу!

Сцена 6.

(Ті і Олена).

Олена (входить): Дай Боже здоровле.

Голоси: Дай Господи!

Віт: А! Як ся маєш, Олесю? Сідай, напеш ся пива! Шльома, дай но там ще гальбу пива! А що, буде весіле Олено?

Олена: Буде! Чому ні?

Віт: То пем тай гуляем до самого рання. Все одно. Пропю п'ятку, пропю сотку, але най всі знають, що я пан, а тамто діди!

ей... дунай, дунай, дунай,
дунай, дунай, дунай да!

Грай музико! Чого стоїш? Грай, як кажу.

Заверухо, горілице, шнапс.

Хто ті буде потім пити,

Як я буду в гробі гнити,

Заверухо, горілице, шнапс!

Так! Се я розумію. Куме Левку, а ти чого так став, як ворона на слоту?

Левко: Що то, то я вже ні! А що там далі, то я не знаю.

Олена (сідає тим часом до стола коло війтихи. До того-ж стола приступас війт).

Війтиха: Тепер кумо, Олено, вже можемо діло на правду зачинати. Так кажіть-же дасьте доньку, чи ні?

Олена: Хотьби і зараз! А мені що на

тім. Ще і радійша буду, бо і так не годна з нею дійти до ладу. Порадьмо ся як що, куди тай на оновіди.

Війтиха: Та що тут радити! Тут і без ради ясно. Марійка буде в мене невісткою, має половину хати, корову тай ниву на ланах так, як ми говорили. Ладьте-ж веліле тай кінець!

Жінка: Кумо Олено! Але на доброго вятя ви натрафили, бігме на доброго! Дивіть хлопець, як свічка!

Війтиха: Я своїм не хвалю ся, але люди видять, найі самі скажуть!

Олена: Та я сама добре виджу тай міркую. Я пристаю. Ну, а коли би так весіле?

Війтиха: Коли будь! Аби як найборше, бо чогож тут зволікати.

Олена: А як там Степан? Требаби його запитати, коли би він схотів.

Війтиха: Степане! А ходи по сюди!

Степан (підходить): Чого хочете?

Війтиха: Коли би ти хотів, аби було весіле.

Степан: Може бути, або й не бути!

Віятиха (здивовано): А то чому так?

Степан: Має вона йти силою за мене болю я її не брати.

Олена: А хто-ж казав, що силою йде? Я мати, я так хочу і так буде!

Степан: А мені здасть ся, що так не буде. Ви знаєте, що вони там на мене готують.

Віятиха: Сьмії ся з того тай тільки! Чекай, не довге їх буде панованє, коби ти тільки оженив ся. А говорив ти з Марійкою?

Степан: Ні! Не говорив. Мені встидно її в очі подивитись.

Жінка: Ого парубок! Боїть ся з дівкою говорити.

Степан: Я не бою ся, але я не можу, бо...

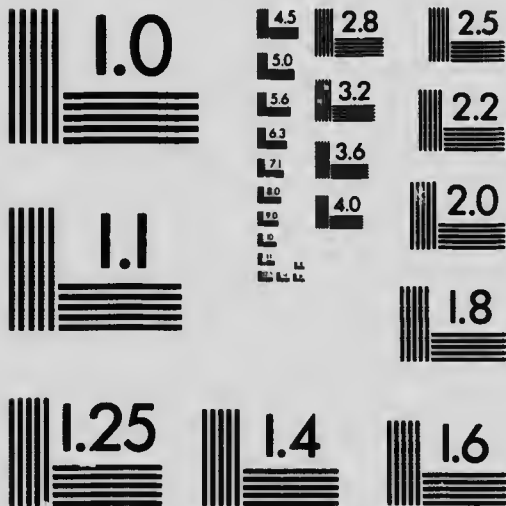
Віятиха: Ну, та що там таке, кажи: може що порадимо?

Степан: Тут вже нема ніякої ради. Я знаю, що вона мене ненавидить, тай я

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART

(ANSI and ISO TEST CHART No. 2)

APPLIED IMAGE Inc

1653 East Main Street
Rochester, New York 14609 USA
(716) 482 - 0300 - Phone
(716) 288 - 5989 - Fax

з нею буду нещасливий! Я з нею не можу разом жити!

Війтиха: Та що тобі стало ся, Степане? Кажи, що тобі таке? Недавно говорив инакше, а тепер звернув все на инший лад.

Степан: Бо я давнійше був инакший, а тепер знова инакший.

Жінка: Е! То перейде! Він нині трохи сумний! Опісля, як побачить дівку коло себе, то повеселішає.

Олена: Ну, кінчим-же діло! Кажи Степане, хочеш брати Марійку?

Степан: Я хочу, але вона не хоче.

Олена: Але я хочу! Я її мати, то вона мусить хотіти. Як я скажу, то так мусить бути!

Степан: А ви, мамо кажете, що мені буде так добре?

Війтиха: Чи зле, чи добре, потому побачиш. А тепер кажи тут гри свідках, хочеш Марійку, чи ні? Бо ми завтра даємо на заповіди.

Степан (байдужо): Як ви хочете то і я хочу!

Війтиха: Ну, так і говори! Чого-ж із тим бавити ся, як дитина. Чоловіче а ходи но ти сюди!

Війт: А що там, чого хочеш?

Війтиха: Тут при свідках, най всі люди чують і знають е така згода: Степан бере Марійку, а ми даємо пів хати, корову і ниву на ланах. Чи так чоловіче?

Війт: Най буде і так! Все одно аби весіле було.

Війтиха: Як так, то кажи тепер дати могорич.

Війт: Шльомку! Клади літру горівки. Могорич пемо.

Війтиха: А весіле то вже ваше кумо Олено.

Жінка: Та певно, що їх! Їх дівка, тай їх весіле.

Голос (за вікном): Марійко! Чуеш? Продають тебе як збірину, за літру горівки. Йди не дай ся!

Війт: Каналє одна! Тихо будь! Я тобі люшнейо голову розчерепю!

Сцена 7.

(Ті і Марійка).

Марійка (вбігає і падає матері до ніг).
Матусенько рідненька, що ви зі мною робите, на що мене живцем в могилу закопчете? Возьміть радше ніж і прошийте ним на скрізь моє серце, як так маєте робити зі мною. Змилуйтесь на Бога, не губіть мене, як хочете видіти ще живою свою дитину.

Олена: Встань! Встань кажу тобі! Ти слухаси тих бунтівників, що тебе підбунтували, але я те не слухаю. Так буде, як я тобі кажу і так мусить бути!

Марійка: Не буде матусенько, не буде! Я радше смерть собі заподію, нім би се мало статись. Мамо, матусенько моя, за що ти так важко знущаси ся надімною.

Олена: Ну, дивіть ся люди добрі. Збожеволіла дівка, чи що? Кажу тобі встань, бо я... я... тебе...

Марійка: Що хочете робіть зі мною.

бийте мене як пса, то буде ліше чим піти за нього.

Степан: Марійко! Чому ти так говориш? Що я тобі завинив?

Марійка: Я тебе ненавиджу за кривду бідного Миколи!

Віт: Що? Я його зараз до криміналу. Що він хоче зі мною рівнати ся? Та я його зараз! О! Не буде він вже так гуляти, як до тепер гуляв! Послідна година для нього вибила!

Левко: Так є! А що там далі, то я вже не знаю. Тамто драби, молодики, вітрогонни, а ми оба з паном начальником тверді.

Мир вам братя... всі... всі...

Голос (із за вікна). З ким миритесь? З темними духами! Най гине тьма, най гинуть дусителі „Просвіти”.

Віт: Тихо там! Грай музику!

ей дунай, дунай, дунай

За вікнами крик душає, плач Марійки з музикою і криком віята зливаєть ся в проразливі акорди, а зза вікон вриваєть ся приглушуючк все триюфальна пісня:

„Не пора в рідню хату вносити роздор.”

ДІЯ IV.

Сцена 1.

Хата Олена, чепуренько пристроєна. Біля печі пряде Олена кужіль. Марійка сидить при столі над отвореною книжкою.

Олена: Читай Марійко дальше! Читай доню! Се справді гарна повістка про тую Марусю! Небога. Самій мені аж жаль її. Але справді! Якийсь мудрий вписав про неї повістку.

Марійка: Жаль вам, мамо, кажете! А мене вам не жаль? Чи ж не терплю я ще душе, як отся Маруся, що я вам про неї читала? І на що ви мене мамо силуете віддавати ся за нелюба, на що самі мою долю в вік занапащуете?

Олена: Ой доню моя, доню! Не знаєш ти моєї жури тай гризи! Та-ж скажи сама,

що мені бідній робити. Та-ж ти сама ви-
диш, що Степан богач, ну тай вийтів син.
а Микола що? От дід тай тільки!

Марійка: Мамо! І не боїтесь ви так пе-
ред Богом грішити? Та-ж Микола у деся-
теро богатший чим такий Степан.

Олена: Та що се ти говориш?

Марійка: Правду, мамо, говорю! Ска-
жіть же самі, що мені зі Степанового бо-
гацтва, як він те все прогайнує та пропе.
Хиба-ж ви не знаєте його? А так Микола
трудящий, ощадний то хоч він і бідний,
то все-ж і сього маленького майна не
прогайнує, але ще доложить. Та що тут
говорити. Хиба-ж ви не видите на самому
вийтови. Де його богацтво? Не в Шльом-
ка? Га?

Олена: Та то воно правда! Але що-ж
я пораджу тай зроблю, доню моя, коли от-
се я обіцяла, тай і заповіди вийшли.

Марійка: Що хочете, мамо, робіть, а-
ле я вам одно тай те саме кажу, що я за
Степаном не буду, най що хоче дієть ся.

Олена: Ой журож моя, жуρο! І що мені тепер бідній робити? Ні, доню! Таки то вже мене мами послухавиш тай зробиш так, як я велю.

Марійка: Мамо, я вам вже сказала!

Олена: Тепер вже пропало! Я таки зараз іду до війтихи! Діло мусимо скінчити. (збираючи ся). А ти Марійко будеш таки розумна і зробиш так, як мама велять. (Марійка плаче). Та чого-ж ти плачеш? Не бій ся за Степаном буде тобі добре. Він тебе любить, тай буде тебе шанувати. А що про богацтво, то й сама видиш, нема що тобі говорити. Читайже собі книжочку, а я на хвилю піду до війтихи (виходить).

Марійка (сама): Ох, Боже! Коби то знати в світі таку силу, якаб змогла забронити серцю те, що воно хоче. Коби то можна розказати серцю любити того, кого воно не хоче. Та годі! Як не знайдеш для ріки пливучої стриму, так не знайдеш сили, якаби в мойому серцю здержала на хвилину могучу силу волі. Не здержини її! Не

запроториши валом її дороги. Вона підмилить найтвердшу скелю і прослизнеть ся крізь неї. Чи на щож ту волю силоміцю давити і спинювати? Так що-ж! Голя матері. Ой вже мені більше не дівувати тай не пишатись косяком! Буду нелюбови в найми, як віл запродам свою силу і віддам ся тому, кого не терплю, не люблю, ненавиджу. І як же се погодити з волею серця (надумуєсь). Ні! Не згоджусь, не пристану! Буду того одного любити, так буду любити, як себе, як своє жите. А те, що за него перетерплю най мені стане осолодою в важких хвилях життя! (співає).

Зашуміла березонька
 Заплакала дівчинонька:
 Заплакала, затужила
 Нема того що любила.

Нема того тай не буде
 Розлучили лихі люди;
 Розлучили, розсудили,
 Щоб ми в парі не ходили.

Сцена 2.

(Марійка і Зофійка).

Зофійка (входить): Добрий вечір сестричко! Щож ти сама скучаєш? Матері нема?

Марійка: Нема! Пійшли до вийтних умовлятих за те прокляте весіля.

Зофійка: Ой! Весіля воно буде! Кращіб були похорони!

Марійка: Правду кажеш Зофійко! Кращеб було, бо тоді зналаб я, що скінчилась моя мука, тай мое терпіне. А так що? По однім терпіню зачинай друге! ' ле я таки не пристану! Най що хоче дієсь, я таки не пристану!

Зофійка: Казали мені дівчата, що Степан не дуже так за тобою похочує.

Марійка: Мені про се байдуже, чи він хоче, чи не хоче. Я не хочу. А прецінь ніхто мене не всилує.

Зофійка: А мати?

Марійка: Я маму буду просити, по ногах цілувати і мати згодить ся!

Зофіяка: Дай Боже, щоб з сього все добре вийшло. Тиж знаєш (цілує її), що я тобі з душі і серця всього доброго бажаю!

Маріяка: Спасибіг тобі за добре серце, моя ти сестричко єдина.

Зофіяка: А знаєш чого я до тебе зайшла?

Маріяка: Та не знаю.

Зофіяка: Справді не знаєш? Микола не казав тобі?

Маріяка: Я вже його з тиждень не виділа!

Зофіяка: Таж в нас тепер в вечір в читальні свято!

Маріяка: Що за свято?

Зофіяка: Просвітні вечерниці. Будемо співати, читати книжочки, говорити вершики і всячину. Микола казав, що через цілу зиму що неділі і свята будуть такі вечерниці.

Маріяка: Ох, як мені невимовно жаль, що я не буду на них ходити.

Зофіяка: Та чому не підеш? Не бійся! Ще нім зістанеш Степановою жінкою, то надівуешся доволі! А зрештою хто знає, що завтра станеться! От пождім, може Микола поступить та ще і нині підемо на вечерниці!

Маріяка: Та де він тобі прийде до хати! Хиба довідав би ся, що матері нема. Але я і так правду тобі скажу, не хочу із ним зустрічати ся, бо хвилі нашої стрічі, то тільки сум і плач. А так не виджу його, то мені здаеться, що може забуду про нього.

Зофіяка: Жаль мені тебе, сестричко, дуже жаль. Та чим же я тебе потішу, чим розвеселю! Хиба поплачу над тобою тай тільки!

Маріяка: (підходить до Зофійки, цілує її і обнімає): Зофійко! Ти була мені найкрасшою подругою і посестрою. Ми в порі перевели свої дівочі літа і стань ти мені і на все доброю порадицею, стань потіхою мені і тоді. як у неволі за елюбом

буду заливатись гірениькими сльозами! Може, як ти заговориш до мене сердечно, засмієш ся приязно, то і відрадіїше мені стане!

Сцена 3.

(Ті і Гнат).

Гнат (входить): Здорові дівчата!

Зофійка: Будь і ти здоров!

Гнат: Що-ж ти Марійко? Знов заплакана? Кинь лихом об землю тай смій ся!

Марійка: Сміяти ся, кажеш? Хиба ти нарочком глузувати хочеш наді мною!

Зофійка: Та що ти таке говориш Гнате — як не знаєш, що стало ся.

Гнат: А шо-ж таке?

Зофійка: Таж Марійчина мати пішла вже до війтихи за весіле умавляти ся!

Гнат: Коли?

Зофійка: Нині! От тепер, що лиш із хати вийшла.

Гнат: То зле! Але чого вони як раз те-

бе чіпили ся, Марійко. Та чиж для Степа-на не годні знайти якої іншої дівчини! У трястя всі вони позападалиб ся! Та нубо, нубо, не сумуйте. Ходім до читальні, а там у гурті то об всім забудемо.

Марійка: На хвилю забуду! А опісля те саме знов буде!

Гнат: Ей, коби то так в моїй силі! Знав би я що зробити!

Зофіяка: Та що би ти зробив? Та що би ти порадив?

Гнат: Я би тих всіх чорних духів у одну мить на гиляку вивішав!

Зофіяка: Отсе тобі сказав!

Гнат: Ну, яку-ж тут знайдеш іншу раду? Нема що! Ану дівчата підете до читальні, чи ні?

Зофіяка: Ходи Марійко, ходи! Що буде, то буде! Чи ти будеш сумувати, чи ти будеш сміяти ся, то як тебе лихо не має минути, то не мине.

Марійка: Не можу сестричко! Мати вернеть ся, а не застане мене в хаті, так липечко мое. Біда буде!

Гнат: Я за тебе заступлю ся! Не бій ся, ходи!

Марійка: Ні я таки не можу! Ви йдїть собі здорові, тїште ся, забавляйте ся, а я вже так буду.

Зофійка: Поки що прощавай, сестричко! Я піду на часок до читальні, подивлю ся, що там дієть ся, тай знов забіжу до тебе, щоби ти дуже не скучала. Ходи, Гнате! А скоренько, скоро, бо я там і зараз вертаю назад (виходить),

Марійка: Тихо, так тихо, що чути, як бєть ся серце в моїх грудях, а вони пішли, лишили мене. І чому я з ними не пішла? Була би подивила ся ще раз йому в очі, була би послухала його любої бесїди і може було би лекше на серцю стало (задумєсь). Чому я не пішла? Ні! Не можу! Се все на даремне. Я би себе лиш ошукувала, отуманювала, аби, пізнавши дійсність, ще гірше терпіти. Ні! не можу піти! (бере книжочку зі стола). Верну до тебе, дорога Марусю. Посумую заплачу,

так, як ти плакала та? тільки буде мого щастя (сідає, опершись на стіл, якийсь час читає).

Сцена 4.

Марійка і Степан.

Степан (входить тихо, незаметно): Здорова Марійко!

Марійка: (здрігаєть ся). Ох, Боже! Степан! Ти чого хочеш? Чого прийшов?

Степан (довший час ходить по хаті): Марійко! Я прийшов тобі сказати, сказати... ні... я того тобі не скажу відразу... я не можу...

Марійка (стоїть непорушимо і здивована, дивить ся на Степана): Ну, кажи, що ти маєш мені сказати?

Степан (підходить до Марійки): Сідай Марійко, успокій ся, бо ти так дивиш ся на мене, неначе-б який чорний дух прийшов по твою душу!

Марійка (холодно): Так! Бо ти прий-

шов по мою душу, ти прийшов по моє щасте, щоби мені його вирвати. Чого-ж ти ще хочеш більше в мене?

Степан: Марійко! Я нічого не хочу, а тільки, щоби ти на мене приязно подивилась! Щоб ти обізвалась до мене слівцем щирим, як до чоловіка, а не як до пса, або другої звірини!

Марійка: А хибаж ти чоловіком?

Степан: Ні! Я псом, я лотром, але ти зроби з мене чоловіка.

Марійка: Я не можу!

Степан: Але я тебе прошу, як рідню матір тебе прошу!

Марійка: Степане! не муч мене! Чого ти хочеш в мене? Чого ти прийшов сюди?

Степан (задумуючись): Я прийшов... я прийшов... я не знаю, чого я прийшов... Ні! Я прийшов всьо тобі розповісти, я прийшов висповідати ся перед тобою, я прийшов себе вбити.

Марійка (налякана): Ох, Боже мій. Степане що ти говориш?

Степан: Марійко! Не бій ся, я тобі нічо не зроблю! Борше каменем стану, к тобі на волосок кривду зроблю! Сідай, Марійко, я прошу тебе, сідай!

Марійка (сідає і здивовано дивить ся на Степана).

Степан (хвилю нервово ходить по хаті): Марійко! Правда, що ти мене не любиш? Ти мене ненавидиш?

Марійка (мовчить).

Степан: Скажи правду! Не бій ся! Я тобі нічого не зроблю. Скажи! Правда, що ти мене не любиш?

Марійка: Ні!

Степан: Спасибіг тобі за се слово! Я не гіден сього, щоб ти мене любила! Пса, що чоловіка кусав, ніхто не гладить, лини копає. Ти так повинна мене копнути!

Марійка: Степане, що ти говориш? Я тебе зовсім не розумію?

Степан: Пожди, хвилину! Зрозуміє мене! Марійко, скажи правду, чи ти хочеш йти за мене замуж чи ні?

Марійка: Ні, не хочу! І силою не хочу йти!

Степан: Добре робиш! Силою ніхто тебе не змусить. Ніхто не має права тебе силувати.

Марійка: Степане, та що тобі? Скажи, до чого ти се говориш?

Степан (важко зітхає): Я мав сон! Снилось мені, що я був малою дитиною і бував як пташка під небом, під зорями. Нараз надлетіла до мене ясна як хрусталь зірка. Я хотів її зловити, вже туй-туй мав її в руках, коли нараз пирсла передімною, як банька з мила, я пробудив ся, а коло мене кругом ніч.

Марійка: Я тебе зовсім не розумію!

Степан (не зважаючи на її слова): Тою зіркою була ти, тим сном має жите, але ти пирсла передімною (дивись ся на неї). Ти ще мене не розумієш? Марійко, я люблю тебе, з душі і серця люблю тебе. Моїм єдиноким бажанем було подружитись з тобою. Задля тебе, я був готовий все зро-

бити і я те все зробив! Ні! Ти не погніва-
єш ся на мене, як я тобі правду скажу! Ти
простиш мені, як я щиро висповідаюсь пе-
ред тобою! Марійко! Слухай мене! Я че-
рез тебе вбив себе страшним злочином і
кривдою Миколи! Так, то я його так скрив-
див, я положив на нього свою злочинну
руку і хоч мене кара минула, але не ми-
нула мене кара душі, грижа душі! Ти ди-
вуєш ся, що я те все перед тобою гоєзрю?
Я мусів се перед тобою сказати, бо мене
се мучило, не давало спокою, я не міг ні
спати ні їсти. Я мусів тобі про се сказати.

Марійка (плаче).

Степан: Не плач, Марійко, я твоєї
кривди не хочу, я її відпокутую. Не бій
ся, я тобі не заберу твого щастя. Ні! Я
буду дивити ся на твое щасте і буду му-
чити ся, а то мукою може спокутую свій
злочин. Хочеш, можеш мене запроторити
в тюрму — мені байдуже. Я так провинив
ся перед тобою і перед невинним Мико-
лою, що мені все одно. аби я і на шибє-

ниці повис! А тепер скажи Марійко, слово, чи ти простиш мені! Тепер як ти схочеш, чи я маю бути дитиною сонця і світла і йти у вашім гурті, чи маю на віки лишатись рабом темноти, в якій я до тепер був.

Марійка (заливає ся ревно слезами): Степане, я не можу слова з себе добути!

Степан: Я видів вашу роботу, я задивив ся на неї. І мене се мучило, чому я не пішов разом з вами дорогою правди, а лиш манівцями, поза плоти. І з зависти, що я не пішов з тобою, я допустив ся такого злочину! Але тепер, коли я його перед тобою позбув ся, ви змилосердитесь надімною і приймете мене, мене блудного сина.

Марійка: Най тобі за мене відповідять мої сльози!

Степан: А чи ті сльози. сльозами радості?

Марійка (погакую головою).

Степан: Де Микола. де він? Коби він

прийшов. Я не можу довше терпіти його муки! (підходить до Марійки). Марійко! Перестань бо плакати! Досить: Тепер ти веселися, а я буду мучити ся.

Марійка (тихо): Те. що ти тепер сказав. то я не знаю. чи воно правда, чи воно сон.

Степан: Правда. істинна правда! Перестань же сумувати. От видиш! Саме тепер продають тебе. В мене в хаті вже могорич запивають. я не міг на те дивити ся. я втік відти!

Сцена 5.

(Ті самі і Микола).

Микола (входить): Дай Боже гаразд!

Марійка: Микола!

Микола (підходить до Марійки і вистаєть ся з нею. До Степана не обзиваєть ся).

Степан: Миколо! А зі мною не привітаєш ся!

Микола (подає йому руку): Чому-ж би ні!?

Степан: Гніваєшся на мене?

Микола: За що? Я ні на кого не гніваюся!

Степан (солодко): Друже Миколо! Подивися на мене приязно.

Микола (всміхнувшись дивиться на Степана).

Степан: Ні! Я тобі нічого не скажу, нехай Марійка за мене все розповість! (вибігає з хати).

Микола: Що він? Збожеволів чи що? Що він тут робив? Чого він хотів? Що він тобі говорив?

Марійка: Миколо! Друже мій! Я не вмію тобі цього сказати?

Микола: Ну, та що-ж бо таке?

Марійка: Він признався до всього лиха, яке накоїв і клявся, що не хоче ані моєї ані твоєї кривди. Хоче перепросити тебе! Ні! Я не знаю, що він хоче!

Микола: Збожеволів, парубок, чи що! Щож він властиво говорив?

Марійка: Він казав, що не хоче мене брати, бо хоче видіти мое шасте.

Микола: Я тебе зовсім не розумію!

Марійка: А я того не розуміла, що він хотів від мене.

Зофіяка (вбігає): Бій ся Бога, Марійко! Знаеш, йдуть до вас війт, війтиха, Левко і твоя мати. Ціле весіле.

Марійка: Мені байдуже!

Микола: А де-ж ти їх виділа?

Зофіяка: Вже коло млина! А я мерщій через огороди тай прибігла сюди сказати.

Микола: То треба мені йти! А е там хто в читальни?

Зофіяка: Повнісько! На тебе ждуть!

Микола: Прощавай Марійко! Не хочу дивитись на твою муку, а збільшати свою.

Марійка: Не йди ще, не йди Миколо! Серцю моему якось так легко! Не йди!

Сцена 6.

Олена (входить до хати. За нею війт війтиха, Левко і Степан, що остає позаді)

Війтиха (приспівує):

Пропила мати доньку

На солодкім медоньку!

Ану, Марійко розплітай коси. ти вже не дівка!

Олена: Ну, чуеш? А ти. Миколо бувай здоров.

Левко: Гм... до читальні! А що там далі, то я не знаю...

Війт: То ми вже будемо свої рахунки рівнати.

Левко: Бо ми рахувати, „мир вам братя...” а тамто дурисвіти!

Олена: Прошу гостоньки! Сідайте за столом! (дехто сідає). Степане а бери-ж но Марійку тай сідай з нею! Ну чого-ж ти соромиш ся?

Війтиха: Та бери-ж бо бери, та то так як твоя жінка.

Марійка (вибухає плачем).

Степан (виходить на середину): Досить тої комедії. Я кривди піччєї не хотїв. анї не хочу. Не хочу і кривди Марійчи-

ної. Бог би мене тяжко покарав, як би я скривдив її невинну і невинного Миколу! Я виджу, що за ними правда, а я пішов неправдою і скривдив тебе тяжко друже, Миколо! Та ти прости мені, бо я був темний, непросвічений, дурний, замість в читальни, я шукав в коршмі правди! Не дивіть ся так на мене! Я вже не той Степан. Я нині инакший Степан я Степан син правди і світла, що нині тільки віродив ся до нового життя. Марійко, друже Миколо, ходіть, заведіть мене там, де навчають правди, де є світло. В темноті довше гнити не хочу! Ведіть мене до світла просвіти!

(Микола кидаєть ся в обійми Степани, Марійка прибігає до Зофійки і цілють ся. Війт, війтиха, Олена і Левко підносять ся мовчки і дивлять ся німо на молодят).

Завіса тихо спадає.

ДРАМАТИЧНІ ПІДРУЧНИКИ.

Базар, пєса на 4 розділи	25
Батраки, драма на 4 дії	35
Безталанна, драма в 5 діях	35
Білі пчоти, драма	25
Бувальщина, комедія в 1 дії	20
Бунтар, драма в 3 діях	30
Бурлака, драма в 5 діях	35
Великий колох, пєса на 3 розділи	50
Вертеп	5
Верхонинці, драма в 3 діях	30
Веселі Полтавці або Возьниці оженив ся, комедія в 3 діях	30
Виворожила, комедія в 1 акті	10
Вихованець, комедія в 3 діях	25
Вихрест, драма в 5 діях	35
Власна хата, прольоґ	10
В неволі темноти, в трох діях	25
В рідному краю, драма в 3 діях	25
В старій і новій краю. Образ із сучасного життя	5
Гостина св. Отця Николая драма в 4 діях	10
Гріх, драматична картина в одній дії	15
Дай серцю волю заведе в неволю, драма в 5 діях	04
Два доньки і одна фіртка, в 1 дії	15
Дівочі мрії, трагі-комедія в 6 відмінах	50
Добрі діти, образ з життя школярів в 3 діях	15
До мирного, жарт на одну дію	15
Душогуби, драма в 5 діях	35
Душогубка, драма в 5 діях	30
Дячиха, комедія в 4 діях	35

ДРАМАТИЧНІ ПІДРУЧНИКИ.

Живий труп, драма в 6 діях.....	30
Жидівка вихрестка, драма в 5 діях.....	50
За Німан іду, оперета в 4 діях.....	20
Запорожець за Дунаєм, опера в 3 діях.....	25
Запорожський клад, в 3 діях.....	20
За сиротою, Бог з калитою, образ в 6 діях.....	25
Зимовий вечір в 2 діях.....	20
Зоря нового життя, комедія в 4 діях.....	30
3 розгону, фарса в 1 дії.....	15
Ішко Сват, комедія в 1 дії.....	10
Каналійський жених, драма в 4 діях.....	25
Капраль Тимко або Що нас губить, в 5 діях.....	20
Катерина, драма в 4 діях.....	40
Княгиня Любов, драма.....	15
Козак-Невмирака, образ в 1 дії.....	10
Козацьке сватань, в 3 діях.....	25
Куплети.....	15
Мазепа, драма в 5 діях.....	35
Манігрула, комедія в 1 дії.....	15
Мартин Боруля, комедія в 5 діях.....	35
Марусина ялинка, різдвяна песка для дітей.....	15
Мати наймичка, драма в 4 діях.....	25
Між бурливими філями, драма в 4 діях.....	35
Монольоги і діяльоги.....	25
Мужики Аристократи, народний образ в 2 діях.....	15
На відпуст до Києва, комедія в 2 діях.....	30
Назар Стодоля.....	25
На старости літ, в 1 дії.....	10
Наталка Полтавка, комедіо-опера в 2 діях.....	20

ДРАМАТИЧНІ ПІДРУЧНИКИ.

На Тихі Воли, На Ясні Зорі, в 4 діях	25
Невольник, драма в 5 діях	25
Недолюдки, бувальщина в 3 діях	30
Не клени, образ з життя народа в 1 дії	10
Нешасне кохання, драма в 5 діях	25
Ой, не ходи Грицю, та на вечерниці, драма в 5 д. .	30
Ориця, в 4 діях	30
Осінні скрипки, драма в 5 діях	35
Осіньої ночі, трагедія	15
Ох, не люби двох! Оперета в 3 діях	25
Пан Писар, штука в 3 діях	20
Панна штукарка, комедія в 4 діях	30
Пекло в хаті, в 1 дії	15
Підгір'яни, в 3 діях	50
Піпста Жидівки, в 5 діях	40
Повернув із Сибіру, драма в 5 діях	30
По ревізії, комедія в 1 дії	20
Пошились в дурні, комедія	35
Простак, комедія в 1 дії	20
Сатана в бочці	10
Сватане на Гончарівці, в 3 діях	50
Свекруха, комедія в 3 діях	25
Свідки, в 1 дії	10
Стражк, образ з життя хліборобів в Галичині 3 дії	20
Святого Вечера, драма в 1 дії	15
Трійка гільтаїв, комедія в 5 діях	35
Убийники, мельодрама в 5 діях	25
Украдене щастя, драма в 5 діях	25
Хваллянка втіхи, жарт в 1 дії	15

ЦІННИЧОК ПРИБОРІВ.

ВОЛОСС (до роблення вусів та борід): біле, сиве, риже, брунатне, чорне і руде — фут	.20
МАСТИКС, до ліплення вусів	.35
ФАРБКИ: чорна, брунатна, тілиста, сива, біла та червона по	.30
РУЖ, сухий, для дівчат	.25
РУЖ НА УСТА, для дівчат	.25
ОЛІВЦІ, до підчеркування брів, чорний та брунатний по	.20
ПУДРИ: біля і рожевий по	.25 і 50
КОЛД КРІМ до змивання лица	\$1.00
СВІТЛО: червоне, зелене і синє пачка по	.75
ВІСК до підроблювання носів	.50 і 75
СОЛОВЕЙКИ до наслідування співу	.15

ПЕРУКИ.

СЕЛЯНСЬКІ, із довгим волоссям	\$2.00
ЦИГАНСЬКІ, із довгим волоссям	\$2.25
ЛИСІ, короткий волос	\$1.75
МОДЕРНІ, з проділом по середині або лисі	\$1.75
ПАРУБОЦЬКІ, короткий волос	\$1.50
ЖИДІВСЬКІ	\$1.75
ХІНСЬКІ, з косою	\$1.00

Перуки ці є роблені із вовни і можна дістати в таких красках: червоні, брунатні, рижі, сині і білі а також руді і чорні для жидів.

Наколи перука не подобаєть ся, звертаємо гроші але під услівям, що її не вживано і є в добрім стані.

КНИГАРНЯ ПАСІЧНЯКА.

